

Lisa 1. Kooskõlastustabel TsMS ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde

Ettepaneku esitaja	Ettepaneku sisu	Arvestatud/mittearvestatud
Riigikohus		
1.	Eelnõu on koostatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1069 ülevõtmiseks ja sellisena iseenesest vajalik. Üks eesmärk võiks olla see, et direktiivi ülevõtmisel kehtivat seadusandlust muuta võimalikult vähe (kasuism ja erandite rohkus ei aita kaasa menetluste mõistliku aja jooksul korraldamisele) ning ainult seal, kus see on vältimatult vajalik	Teadmiseks võetud, selgitatud Direktiivi nõuded tuleb Eesti õigusesse üle võtta, sh erandid, mille direktiiv muude menetlustega võrreldes ette näeb.
2.	Eelnõu kohta on järgmised märkused: TsMS § 94¹ - Selguse mõttes on ilmselt vajalik lisada TsMS-i direktiivi art-le 15 tuginev kohtualluvuse erisäte TsMS § 94¹ näol, kuna TsMS § 94 ei kata ammendavalt direktiivi kohaldamisalasse langevaid juhtumeid. Sätte sõnastamisel võiks siiski arvestada järgmiste kommentaaridega. Sätte peaks rääkima mitte „kuritegeliku kohtumenetluse kostjast“, vaid „avalikus elus osalenud isikust“ või „hagejast“. - Rääkides „kuritegeliku kohtumenetluse kostjast“ ei arvestata võimalusega, et avaliku elu tegelane võib olla esitanud ise välisriigis mingit sorti vastuhagi (nt kahju tekitava tegevuse keelamiseks ning hiljem Eestis hagi kahju hüvitamiseks) st nn laimaja võib samuti olla välisriigis olnud „kuritegeliku kohtumenetluse kostja“. Kavandatava sätte eesmärgiks ei ole aga lubada nn laimajal avaliku tegelase vastu laimaja elukohas hagi esitada (nt kui laimaja on pärast kahju tekitamist Eestisse kolinud). Sättes peaks rääkima „kahjust“ mitte kuludest ja kahjust. - Inglise keelses versioonis on tõesti direktiivi 2024/1069 art-s 17 kirjas nii „damages“ kui „costs“, kuid Eesti õiguse mõistes on mõlemad „kahju“. Sättes ei tohiks olla lauseosa „hageja, kelle elu või asukoht on välisriigis“. - Esiteks peab direktiivi teksti kohaselt hageja elu- või asukoht olema mitte „välisriigis“ vaid „väljaspool Liitu“ st sättes on ebatäpsus. - Teiseks ei ole „hageja elu- või asukohta“ vaja sättesse üldse märkida, kuna juhul, kui hageja elu- või asukoht oleks nt Eestis, kohalduks kohtualluvuse kontrollimisel TsMS § 94, mis jõuaks täpselt samale tulemusele, mis TsMS § 94¹.	Arvestatud osaliselt, eelnõu ja seletuskiri muudetud, selgitatud TsMS § 94¹ sõnastus muudetud, aluseks on võetud advokatuuri tagasisides pakutud sõnastus. Sättes ei ole ebatäpsust, kui kohtualluvuse sätte sõnastus räägib isiku elu- või asukohast välisriigis. Eesti riigisisese õigusega ei saa luua rahvusvahelise kohtualluvuse reegleid, mis mõjutaks Eesti jaoks siduvat EL õigust (Brüssel la määrust) või välislepingutega võetud kohustusi. Seega kohaldub loodav norm õigusaktide hierarhiast, Eesti Vabariigi poolt välislepingutega võetud kohustustest ja EL ainuvälispädevusest tulenevalt üksnes nendes olukordades, kus ükski välisleping või EL määrus ei kohaldu. Seda on ka seletuskirjas selgitatud. Lisaks sisaldab TsMS § 70 lg-t 4 (selgitav pedagoogilise eesmärgiga ja õiguslikult toimet mitte omav säte), mis ütleb, et rahvusvahelist kohtualluvust reguleerivad sätted kohalduvad üksnes ulatuses, milles välislepingud või EL õigus ei reguleeri teisiti. Ekslik on Riigikohtu väide, et sõnastus peaks ütleva, et hageja elukoht on „väljaspool Liitu“. Lisaks EL õigusele on meil ka muudest välislepingutest tulenevaid rahvusvahelisi kohustusi, mis kohalduvad kohtualluvuse kindlaksmääramisele ja mida

	• Säte võiks lauseehituslikult olla sõnastatud nagu sarnased TsMS sätted, vrdl nt § 92 või 94. • Teised sarnased sätted lähtuvad lauseloogikast: „milline isik + mis liiki hagi + mis kohtusse. • Seadusandja võiks selgitada eelnõu seletuskirjas olevat lauset, et: „Samuti tuleb möönda keerukusi, mis võivad Eesti kohtul tekkida välisriigi kohtumenetluse kuritarvituslikkuse hindamisel“. Võiks selgitada, milles sellised keerukused välisriigi kohtumenetluse kuritarvitamise hindamisel, seisnevad, kuidas saavad Eesti kohtud ligi välisriigi kohtumaterjalidele, kas ja kuidas põhimõtteliselt hinnata seadusjõus välisriigi kohtute otsuseid jms. • Eelnevat arvestades, kui sätte lisamist peetakse siiski vajalikuks, on ettepanek sõnastada säte järgmiselt (muudatustele on joon alla tõmmatud): <i>TsMS § 94¹ Avalikus elus osalemise takistamiseks kuritarvitusliku kohtumenetluse algatamisest tuleneva hagi kohtualluvus</i> <i>Avalikus elus osalenud füüsiline või juriidiline isik võib esitada hagi välisriigi kohtus avalikus elus osalemise takistamiseks algatatud kuritarvitusliku kohtumenetluse tõttu tekkinud kahju hüvitamiseks oma elu- või asukoha järgi.</i>	riigisisese õigusega ühepoolset muuta ei saa (vt nt 2007. a Lugano konventsioon, õigusabileping Ukrainaga, vt ka direktiivi art 18 ja pp 45). Nii, nagu kehtiva TsMSi kohtualluvuse või välisriigi kohtulahendite tunnustamise ja täidetavaks tunnustamise regulatsioonis (vt § 620 jj) kasutatakse kolmanda riigi tähistamiseks läbivalt sõnastuses „välisriik“, kasutatakse seda ka loodavas normis. Loodav regulatsioon kuulub kohaldamisele õigusaktide hierarhiast ja õiguse põhimõtetest (lisaks TsMS § 70 lg 4) lähtuvalt ning kasutab TsMSi asjakohase regulatsiooniga sama terminoloogiat.
3.	TsMS § 196¹ • TsMS § 196¹ lg 1 toob kaasa selle, et tagatise määramise menetluses (sh edasikaebestantsis) hakatakse vaidlema selle üle, kas hagi esitati avalikus elus osalemise takistamiseks ja kuritarvituslikult, st osaliselt asja sisuliste küsimuste üle. Kuigi direktiivi põhjenduses 36 leidub lause, et „<i>Tagatise andmine ei sisalda asja sisulist hinnangut, vaid seda kasutatakse ettevaatusabinõuna, et kaitsta lõpliku otsuse täimist [...]</i>“, siis eelnõu sõnastus ei võimalda sellist järeldust teha. Kohus peab mingis ulatuses kohtuasja iseloomu ja kuritarvitamist sisuliselt hindama, olgu siis ka TsMS §-s 406³ pakutava loetelu abil (mille kohta tehakse allpool ettepanek see loetelu välja jätta/näidata seletuskirjas). Lisaks: kui kohus peab tuvastama „kohtumenetluse kuritarvituslikkusele viitavate asjaolude esinemist“, siis kas ja kuidas see võib suhtestuda eelnõus pakutud TsMS § 406⁴ regulatsiooniga, et „kohus tuvastab menetluse kuritarvituslikkuse sellekohase määrusega“ (allpool tehakse ettepanek regulatsioon eraldi määruse kohta eelnõust välja jätta)?	Arvestatud, eelnõu muudetud, selgitatud Tagatise määramine ei tähenda kuritarvituslikkuse tuvastamist ega eelotsustust selles küsimuses. Kostjal tuleb põhistada ja kohtule usutavaks muuta kuritarvituslikkusele viitavate indikaatorite esinemine. Kui kohus veendub tagatise määramise menetluses, et hageja algatatud kohtumenetlus on kuritarvituslik, on kohtul võimalik teha lahend kuritarvituslikkuse tuvastamise kohta, kuritarvituslikkuse võib kohus tuvastada ka omal algatusel.

	TsMS § 196¹ lg 2 välistab küll TsMS § 196 lg 1, lg 2 p 2 ja lg 2¹ kohaldamise, kuid kuna TsMS § 196¹ lg 1 ise sisaldab kohtule diskretsiooni „kohus võib“, siis ei ole välistatud, et kohtupraktikas tehakse ikkagi lahendeid, mis nt ütlevad, et tagatise määramisest tuleb loobuda, kuna see oleks hageja suhtes eriti ebaõiglane (vs kehtiva TsMS § 196 lg 2¹ „lihtne ebaõiglus“). Lisaks ei ole seletuskirjas arusaadavalt põhjendatud, miks ei tohi kohus arvestada nt majanduslikke kriteeriume, kui direktiivi põhjenduses 36 selle võimalikkusele selgelt viidatakse (...“arvestades poolte majanduslikku olukorda...“).	Arvestatud, eelnõu ja seletuskirja muudetud, selgitatud Eelnõu muudetud ja § 196 lg 2¹ arvesse võtmise piirang välja jäetud. Direktiiv kohustab looma regulatsiooni, mille alusel on kohtul võimalik füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes seoses nende osalemisega avalikus elus algatatud kohtumenetluste puhul nõuda hagejalt hinnanguliste menetluskulude katteks tagatist. Eelnõuga luuakse selline regulatsioon. Sama konstruktsiooni („kohus võib“) kasutab ka kehtiva § 196 lg 1. Seega on kohtul tõesti sätte kohaldamisel diskretsioon, kuid kui kostja taotleb tagatise andmist § 196¹ alusel, kohalduvad tagatise määramisel sama sätte lg-st 2 tulenevad piirangud.
4.	TsMS § 333² lai ja kitsas kohaldamisala • Peamine probleem seisneb nii laia kui ka kitsa kohaldamisala korral selles, et ei ole võimalik üheselt aru saada, milles tegelikult seisneb kohtumenetluse lihtsustus. TsMS § 333² lg 2 esimeses väga pikas lauses on tegelikult üldiselt/üldistatuna kokku võetud tavapärane hagimenetlus kuni otsuse tegemiseni. Viide „Kohus on arutanud vaidlusaluseid asjaolusid...“ ei välista nt kohtuistungit koos selle protokollimise nõuetega jms. Seega tuleks lõpliku valiku tegemiseks eelnõud eelnevalt täpsustada.	Selgitatud Direktiivi kohaselt tuleb ilmselgelt põhjendamatu nõude rahuldamata jätmise kohta teha <i>res judicata</i> õiguslike tagajärgedega otsus. Meie arutelu ja analüüs on viinud selleni, et kuivõrd rahuldamata tuleb jätta sisulise kohtuotsusega, mida peab saama apellatsioonimenetluses kontrollida, siis menetlust oluliselt lihtsustada ei ole võimalik. Ka direktiivi sõnastus viitab sellele, et rahuldamata jätmine toimub pärast asjakohast läbivaatamist. Küll aga tuleb liikmesriigil luua rahuldamata jätmisele kiirendatud kord. Direktiivi nõude täitmiseks nähakse TsMS §-s 333² ette eeldused (asjakohane läbivaatamine) lõikes 2 ja kiirendatud kord lõikes 1, st juhul, kui eeldused on täidetud, tuleb otsus rahuldamata jätmise kohta teha esimesel võimalusel pooltele täiendavaid tähtaegu andmata.

		Direktiivi eesmärgiks ei ole välistada istungite korraldamist (vt nt pp 33) ja kui kohus kohaldab § 333² lõikeid 1 ja 2, istungite korraldamist ei piirata. Lisame advokatuuri ettepanekul täiendavalt võimaluse jätta nõue rahuldamata kohtuistungit pidamata juhul, kui eelmenetluses selgub, et avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud nõue ei ole esitatud hageja seadusega kaitstud õiguse ega huvi kaitseks või eesmärgil, millele riik peaks andma õiguskaitset. Eelnõus minnakse edasi kitsa kohaldamisalaga. Kaalusime mõlema variandi plusse ja miinuseid ja jõudsime seisukohale, et laia kohaldamisala puhul, st juhul, kui taotlusi ilmselgelt põhjendamatult nõude kiirendatud korras rahuldamata jätmiseks saaks esitada kõigis tsiviilasjades, on oht, et taotluste hulk, millega kohus peaks tegelema, saaks olema ettenägematult suur. On selge, et üldjuhul kostja tunneb, et tema vastu esitatud nõue on ilmselgelt põhjendamatult, samuti võib taotluste esitamine olla kostja menetlusstrateegia. Välistada ei saa ka ohtu, et kui taotlusi esitataks ettenägematult ja koormavalt palju, võib kohus eksida.
5.	TsMS §-d 406² ja 406³ • Seadusandja võiks kaaluda ptk pealkirjas või kuskil mujal ptk alguses viidet direktiivile. Kõik kohtunikud ei pruugi sellest aru saada, kust see ptk tuleb, tavainimene ammugi mitte. Kõike direktiivist ümber ei kirjutata, samas direktiiv saab olema oluline allikas TsMS tulevaste sätete tõlgendamisel.	Mittearvestatud, selgitatud Direktiiv on selline õigusakti liik, mille imperatiivsed reeglid tuleb kogu ulatuses üle võtta, luua direktiivi ülevõtmise regulatsioon, mis saab osaks liikmesriigi riigisisest õigusest. Miinimumharmoneeriva mõjuga direktiivi puhul tuleb riigisisesse õigusesse luua vähemalt direktiiviga reguleeritud tasemel kaitse. Direktiivide ülevõtmise puhul täiendatakse vastavat riigisisest õigusakti normitehnilise märkusega, mis lisatakse õigusakti lõppu (HÕNTE § 27, vt normitehnilist

		märkust nt TsMSi või VÕSi lõpus). Riigi Teatajas on iga sätte muudatuse juures link muutmise menetlusele etappide kaupa, sh nt Riigikogu menetlusele, kust on kättesaadav ka õigusakti seletuskiri. Seletuskirjast on võimalik lugeda selgitusi eelnõu ja konkreetsete sätete eesmärkide jms kohta, seletuskirjast nähtuvad ka eelnõu allikad.
6.	Lg 1 juures võiks olla täpsustus, et kogu ptk kohaldub üksnes piiriüleste vaidluste puhul (vrld direktiivi art 1). Eelduslikult ei soovi Eesti seadusandja minna kaugemale, kui direktiiv seda teeb.	Mittearvestatud, selgitatud Seletuskirjas on selgitatud, et direktiiv võetakse üle selliselt, et direktiiviga loodav kaitse ei sõltu sellest, kas kuritarvituslik kohtumenetlus algatati või ilmselt põhjendamatult nõue esitati asjas, millel on piiriülene mõju direktiivi art 5 tähenduses (mis ei ole ülemäära selge ja võiks riigisisesse õigusesse ülevõtmise korral tuua kaasa vaidlusi ja mida tulevikus asub tõlgendama Euroopa Kohus) või mitte. Selliselt on kostjad võrdselt koheldud. Direktiivi kohaldamisala lähtub ELTLis sätestatud õiguslikust alusest, mis piirdub piiriüleste olukordadega. Euroopa Komisjoni ja Euroopa Nõukogu anti-SLAPP soovitusel soovivad liikmesriikides luua ühetaolise õiguskaitse olenemata sellest, kas tegemist on riigisisese või piiriülese olukorraga. Ka varasemalt on direktiivid võetud üle selliselt, et direktiivi meetmeid on võimalik kasutada olenemata sellest, kas tegemist on riigisisese või piiriülese olukorraga (vt nt lepitusseadus, millega võeti üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2008/52/EÜ vahendusmenetluse teatavate aspektide kohta tsiviil- ja kaubandusajades).
7.	Lg 2 sõnastamisel võiks ehk pigem lähtuda direktiivi art 4 lg-st 2 mitte põhjenduste p-st 22. Põhjenduste arvestamine pigem koormab juba niigi keerulist teksti.	Mittearvestatud, selgitatud Sättega võetakse üle art 4 lg 1, mitte art 4 lg 2 ega pp 22.

8.	Lg-s 2 võiks igal juhul vältida väljendit „tegevus, millega kasutatakse (mingit) vabadust“, pigem sobiks „(mingi) vabaduse kasutamine“. Esiteks on keeleliselt kummaline rääkida „tegevusega vabaduse kasutamisest“ ja teiseks saab teoreetiliselt ka tegevusetusega mingit vabadust kasutada, nt jätab ülikooli õppejõud või ajakirjanik teabevabadusele viidates mingi tööandja poolt pealesunnitud piirangu tudengitele või lugejatele kehtestamata vms.	Mittearvestatud Sõnastus on keeleliselt toimetatud. Sama vormelit kasutatakse ka direktiivi ettepanekus ja direktiivis, ka need on keeleliselt toimetatud. Definiitsioonis kirjeldatakse seda, et hagi esitamise ese lähtub sellisest tegevusest. Riigikohus kasutas sama konstruktsiooni ka enda pakutud sõnastuses (p 13). Vastab tõele, et vabadust on võimalik kasutada ka tegevusetusega. Jätaksime selle siiski eesmärgipäraseks tõlgendamiseks.
9.	Lg 3 võiks üldse välja jätta, sest direktiivi art 4(2) näeb selgelt ette, et tegemist on avatud loeteluga (vt direktiivi art-s 4(2) on kirjas sõna „nagu“) st õigustehniliselt piisab, kui Eesti õiguses on määratlemata õigusemõiste „avalikku huvi pakkuv küsimus“. Mõttetu oleks seadusesse lisada keeruliselt sõnastatud 5 näidet, kui kohtunik võib leida, et ka muud näited on avalikku huvi pakkuvad. Igal juhul peaks TsMS-s olema kirjas, et tegemist on avatud loeteluga (st sõna „nagu“ tuleks ka TsMS-i lisada, muidu piirame me oluliselt direktiivi kohaldamisala). Eelnevalt arvestades võiks praegu sätte eelnõus oleva ebavajaliku teksti lisada eelnõu seletuskirja selgitusena.	Arvestatud osaliselt, eelnõu täpsustatud Direktiivi sätted, sh mõisted, tuleb riigisissesse õigusesse üle võtta. Direktiivis kehtestatud riigisissesse õigusesse üle võetav loetelu sisaldab kohaldajale kasulikke näiteid. Sätte sõnastusse märgitud, et tegemist on lahtise loeteluga.
10.	TsMS § 406² ja 406³ võiks kokku panna, kuna kõik mõisted võiks olla ühes sättes.	Mittearvestatud TsMS § 406² ja § 406³ reguleerivad erinevaid olukordi, direktiivist tulenevad õiguslikud seosed ja õiguslikud tagajärjed on erinevad. Selgema reguleerimise ja viitamise eesmärgil peame vajalikuks reguleerida eraldi paragrahvis avalikus osalemisest tulenevalt esitatud hagi ja samas materiaalses kohaldamisalas algatatud kuritarvitusliku kohtumenetluse.
11.	Praegune § 406³ ei ole tervikuna vajalik, kui selles olev sisu lisada lg-sse 2. Lähtudes direktiivi enda loogikast võiks direktiivi lg 1 tuua just kavandatava TsMS ptk esimese sätte lg-sse 2, kuna „kuritarvituslik kohtumenetlus“ (direktiivi art 1) on nõude sisu arvestades olulisem kui „avalikus elus osalemine“ (direktiivi art 4(2)). „Avalikus	Mittearvestatud Normitehniliselt tuleb esmalt määratleda regulatsiooni materiaalne kohaldamisala. Seetõttu on materiaalse

	elus osalemise“ võiks jätta hilisemasse lõikesse. Praegu on eesti keelses ettepanekus direktiivi loogika ringi pööratud. Vajalik ei ole ka § 406³ lg 2 loetelu äratoomine, kuna direktiivi 4(3) näeb jällegi ette avatud loetelu. Kohus saab määratlemata õigusemõistet „kuritarvituslik kohtumenetlus“ sisustada ka ilma selle loeteluta. Lisaks jääb eesti keelsest versioonist mulje, et tegemist ei ole mitte näidisloeteluga (nagu on direktiivis), vaid kohaldamise eeltingimustega st eelnõu ei ole direktiiviga selles osas kooskõlas. Eelnevalt arvestades võiks praegu sätte eelnõus oleva ebavajaliku teksti lisada eelnõu seletuskirja selgitusena.	kohaldamisala kindlaksmääramine eespool regulatsioonist, mis käsitleb materiaalses kohaldamisalas algatatud kuritarvituslikke menetlusi. Lõige 2 sisaldab lahtist loetelu (vt lg 2 p 5).
12.	• § 406³ on mõneti ebatäpne. Direktiiv ei ütle, et hagi puhul „kasutatakse eelkõige“ ära poolte ebavõrdsust. TsMS § 406³ tekstist (sõnast „eelkõige“) jääb mulje justkui oleks ebavõrdsuse kasutamine hagi esitamise tingimus, inglise keelses direktiivis (art 4(3)) on kirjas, et „sageli“ (<i>frequently</i>) kasutatakse nende puhul ära ebavõrdsust, see ei ole sama, mis „eelkõige“. Kuna tegemist on näitega, ei pea seda üldse TsMS-i lisama, aga kindlasti ei tohiks seda teha sõnaga „eelkõige“, kuna Eesti seadusandja ei tohi direktiivi kohaldamist piirata.	Arvestatud, eelnõu muudetud Olime varasemalt seisukohal, et direktiivi tekstis kasutatud „sageli“ ei ole selles kontekstis regulatiivse toimega ja ei sobi menetlusseaduse teksti. Sõnal „eelkõige“ ei näinud selliseid ohte, nagu Riigikohus näeb, sh ei näinud seda, et selle väljendi kasutamisega piiratakse direktiivi kohaldamisala, ja pidasime seda õigussüsteemahtlaselt sobivaks. Erinevalt Euroopa Nõukogu soovituselt, kus ebavõrdsust peetakse kuritarvitusliku kohtumenetluse üheks indikaatoriks, direktiiv seda silmas ei pea. Ka mõjukatel isikutel on õigus oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda. Samas võib nt majanduslikult mõjukal isikul olla võimalik kasutada tema käsutuses olevaid vahendeid kriitiku vaigistamiseks kuritarvitusliku kohtumenetluse algatamise kaudu, majanduslikult vähem mõjukal isikul selliseid vahendeid ei ole, mistõttu on ka selline risk väiksem. Poolte ebavõrdsuse ärakasutamist tekstist täielikult välja jätmine ei ole põhjendatud. Riigikohtu ettepanekul tekst muudetud.
13.	• Eelnevat arvestades on ettepanek sõnastada säte järgmiselt (muudatustele on joon alla tõmmatud):	Mittearvestatud

	TsMS § 406² <i>(1) Avalikus elus osalemise takistamiseks algatatud piiriülesele kuritarvituslikule kohtumenetlusele kohaldatakse käesolevas peatükis sätestatud erisusi. Kohtumenetlus loetakse piiriüleseks käesoleva ptk tähenduses, kui vähemalt ühe menetlusosalise elu- või asukoht on välisriigis või menetlus on muul viisil oluliselt seotud välisriigiga.</i> <i>(2) Avalikus elus osalemise takistamiseks esitatud kuritarvituslik hagi on hagi, mille peamine eesmärk on tõkestada, piirata või karistada füüsilise või juriidilise isiku avalikus elus osalemist põhjendamatu nõude esitamise kaudu.</i> <i>(3) Avalikus elus osalemiseks käesoleva ptk tähenduses loetakse füüsilise või juriidilise isiku seisukoha võtmist või tegevust, millega teostatakse sõna- ja teabevabadust, kunsti ja teaduse vabadust või kogunemis- ja ühinemisevabadust ja sellega otseselt seotud ettevalmistav või abistav tegevus, ning mis on seotud avalikku huvi pakkuva küsimusega.</i>	Pakutud sõnastus ei arvesta sellega, et meetmeid kohaldatakse olenemata sellest, kas kostja vajab õiguskaitset piiriülese mõjuga menetluses direktiivi art 5 tähenduses (millega sõnastus samuti ei arvesta) või riigisisese mõjuga menetluses. Sõnastus ei arvesta, et kuritarvituslik kohtumenetlus ja ilmselgelt põhjendamatu nõue on direktiivi tähenduses erinevad olukorrad ja nende puhul rakendatakse erinevaid meetmeid. St kuritarvituslikus kohtumenetluses võidi esitada ilmselgelt põhjendamatu nõue, aga ilmselgelt põhjendamatu nõude esitamine ei tähenda tingimata, et tegemist on kuritarvitusliku kohtumenetlusega. Ilmselgelt põhjendamatu nõue jäetakse kiirendatud korras rahuldamata; kuritarvitusliku kohtumenetluse suhtes rakendatakse muid meetmeid, nt lahendi avaldamine hageja andmeid varjamata. Avalikku huvi pakkuv küsimus tuleb reguleerida, kuna tegemist on direktiivist tuleneva mõistega, mis tuleb riigisisesse õigusesse üle võtta. Avalikku huvi pakkuva küsimuse hindamise avatud kriteeriumid on olulised hindamaks, kas tegemist on vaidlusega, mis on materiaalses kohaldamisalas, mille puhul kohalduvad direktiivi meetmed. Seega ei ole võimalik lg-t 3 välja jätta. Eelnõus on täpsustatud, et kriteeriumide loetelu on lahtine loetelu. TsMS § 406² ja 406³ kokku panemine ei oleks mõistlik, kuivõrd avalikku huvi pakkuv küsimus võimaldab määrata materiaalse kohaldamisala ka laiemalt, kui kuritarvitusliku kohtumenetluse puhul. Eraldi regulatsioon, sh paragrahvi nimetus, on seetõttu õigusselguse tarvis vajalik.
14.	TsMS § 406⁴ • Lg 1 puhul tekib küsimus, miks läheb Eesti seadusandja oluliselt kaugemale direktiivis öeldust? Direktiivi art 6(2) ütleb nimelt, et <i>ex officio</i> võetakse vaid teatud	Selgitatud

	meetmeid, direktiivi art 12(2) ütleb aga sõnaselgelt, et hageja asi on tõendada hagi aluseks olevaid asjaolusid. Seega ei ole TsMS § 406⁴ lg 1 direktiiviga kooskõlas.	Ekslik on väide, et regulatsioon ei ole direktiiviga kooskõlas – direktiiv on minimaalselt harmoneeriva mõjuga, mis tähendab, et direktiivis on reguleeritud miinimumtase, mis peab igas liikmesriigis olema tagatud. Miinimumharmoneeriva mõjuga direktiiv annab liikmesriigile direktiivi eesmärkide saavutamiseks paindlikkuse: 1) tagada vajadusel suurem (nt liikmesriigis juba olemasolev) kaitse, 2) sisustada direktiivi reegel riigisisese õigusega, 3) võtta direktiivi reegel üle sellisel viisil, mis sobib kõige paremini liikmesriigi õigusega. TsMS § 406⁴ lg 1 kohaselt võib kohus avalikus elus osalemisest tulenevalt algatatud kohtumenetluse kuritarvituslikkuse tuvastada kostja taotlusel või omal algatusel. Kehtiva õiguse kohaselt ei luba kohus menetlusosalisel ega tema esindajal või nõustajal õigusi kuritarvitada, menetlust venitada ega kohut eksitusse viia (TsMS § 200 lg 2). Seega lähtub reegel kehtiva õiguse süstemaatikast ja sellise võimaluse andmine on ka menetluse juhtimise seisukohalt mõistlik. Vastasel korral looksime menetluse juhtimise ja menetlusõiguste kuritarvitamise vältimiseks vastuolulised ja õiguslikult ebaselged reeglid, sellised vastuolud regulatsioonis oleksid põhjendamatud. Menetluse kuritarvituslikkusele viitavad indikaatorid on erinevad ja ei piirdu üksnes hagi aluseks olevate asjaolude tõendamisega. Olenevalt konkreetsetest asjaoludest võib kuritarvituslikkuse tuvastamine olla võimalik ja vajalik ka <i>ex officio</i>.
15.	Lg 2 jj järgnevate puhul tekib küsimus, miks peaks kohus eraldi määrusega tuvastama üht nõude aluseks olevat fakti (kohtumenetluse toimumist) või andma eraldi määruses õigusliku hinnangu ühele põhinõude vaidlusküsimusele (menetluse kuritarvituslikkus)? Kui eesmärk on kehtestada direktiivi art 7 lg 1 kohast regulatsiooni, siis võiks ses osas pigem täiendada lühidalt TsMS § 371, lisades	Arvestatud osaliselt, selgitatud Direktiivi eesmärgi vaid menetlusse võtmisest keeldumise regulatsiooni kaudu tagada ei saa. Menetluse kuritarvituslikkus ei pruugi selguda menetlusse võtmise

	sinna ühe p direktiivi alusel esitatud nõuete kohta. Sellisel juhul kaob ära ka vajadus kehtestada mingit eriregulatsiooni määruse tegemise kohta, kuna tegemist on hagi menetlusse võtmisel otsustatava küsimusega, mille puhul kohalduvad menetlusse võtmata jätmise määruse vaidlustamise üldised sätted.	otsustamise faasis, üldjuhul saab kostja tema vastu esitatud hagist teada alles pärast hagi menetlusse võtmist, st menetlusse võtmisel ei saa kohus olla teadlik kuritarvituslikkusele viitavatest asjaoludest (ühtlasi on Riigikohtu ettepanek vastuoluline, arvestades eelmist märkust kuritarvituslikkuse tuvastamise kohta <i>ex officio</i>, vt eelmist märkust ja kommentaari). Menetluse kuritarvituslikkuse tuvastamisega kaasnevad õiguslikud tagajärjed, st direktiiviga ettenähtud meetmeid peab olema võimalik rakendada, see omakorda tähendab, et kuritarvituslikkust peab olema võimalik üheselt tuvastada. Riigikohtu ettepanekul lisatakse eelnõusse täiendav keeldumise alus, kuid kuritarvituslikkuse tuvastamise regulatsiooni välja ei jäeta.
16.	• Eelnevat arvestades on ettepanek säte eelnõust välja jätta ning täiendada hoopis TsMS § 371 järgmiselt: • Kohus ei võta hagiavaldust menetlusse, kui: <i>13) Hagi korral on tegemist ilmselt põhjendamatu nõudega käesoleva seadustiku ptk/§ XXX tähenduses.</i>	Arvestatud osaliselt, selgitatud Pakutud kujul keeldumise alus ei ole sobiv, kuivõrd ilmselt põhjendamatu nõuet direktiivis ega eelnõus ei defineerita. Seega viidet ilmselt põhjendamatu nõude regulatsioonile lisada ei saa. Eelnõu muudetud ja lisatud täiendav keeldumise alus ilma pakutud viiteta, alus on seotud direktiivi kohaldamisalaga, samuti on laiendatud seda kuritarvitusliku kohtumenetluse algatamisele (mis nähtub eesmärgina Riigikohtu märkustest eespool). Tuleb siiski mõnda, et menetlusse võtmise faasis ei pruugi SLAPPi kindlakstegemine olla võimalik. Samuti juhime tähelepanu, et erinevalt muudest keeldumise alustest (sh TsMS § 371 lg 2 kehtivad alused), ei teki pärast menetlusse võtmist (analoogia korras) läbivaatamata jätmise

		olukorda, vaid sellisel juhul tuleb kohaldada direktiivi ülevõtmisest tulenevalt eelnõuga loodavat menetlust. Nagu eespool viitasime, siis ilmselt põhjendamatut nõuet direktiivis ega eelnõus ei defineerita ja Riigikohtu ettepanekul loodava keeldumise aluse rakendamine eeldab vastava kohtupraktika kujundamist.
17.	TsMS § 620 muudatus - See muudatus koormab TsMS teksti sättega, millel kohaldamisala on väga piiratud, see tekitab kohtunike jaoks üksnes segadust. TsMS kohaldub nimelt välisriigi lahendite täidetavaks tunnistamisele teadupärast vaid juhul, kui ükski välisleping või EL määrus ei kohaldu, st marginaalsel arvul juhtudest. TsMS-ga ei saa nt muuta BRI (us) 1215/2012 art 45(a) regulatsiooni. Seega pakutavas sättes olev juh is ei saa olla kehtestatud Eesti seadusandja poolt mingi direktiivi alusel, vaid sellise juhise kehtestamiseks peab samme astuma EL seadusandja BRI(us) 1215/2012 muutmise kaudu. Seda aga veel tehtud ei ole. Ka direktiivi põhjenduste p 45 ja 51 näevad ette, et direktiiviga ei muudeta kuidagi välislepinguid või BRI(us)-i. Lisaks on arusaamatu, miks peaks Eesti seadusandja täpsustama „<i>avaliku korra</i>“ kui määratlemata õigusmõiste mõju üksnes kolmandatest riikidest tulenevate lahendite puhul. Igal juhul saab määratlemata õigusemõiste „<i>avalik kord</i>“ hõlmata ka praegu eelnõu p-s 7 ettenähtut ilma seadusandja vastava täpsustusega § 620 juures. Eelnevat arvestades on ettepanek p 7 eelnõust välja jätta ning soovi korral tegeleda selle temaatikaga üksnes eelnõu seletuskirjas.	Mittearvestatud, selgitatud TsMS § 660 kohaldub tõesti õigusaktide hierarhiast, Eesti Vabariigi poolt välislepingutega võetud kohustustest ja EL ainuvälispädevusest tulenevalt üksnes olukordades, kus ükski välisleping või EL määrus ei kohaldu. Seda on ka seletuskirjas selgitatud. Ka kehtiv TsMSi regulatsioon kohaldub samadest põhimõtetest lähtuvalt ja kasutab sama terminoloogiat. Direktiivi kohaselt tuleb liikmesriigil tagada, et liikmesriigis keeldutakse tunnustamast või täitmast kolmanda riigi kohtuotsust, mis on tehtud füüsilise või juriidilise isiku suhtes seetõttu, et ta osales avalikus arutelus, kui kõnealust nõuet peetakse ilmselt põhjendatuks või kohtumenetlust kuritarvituslikuks selle liikmesriigi õiguse kohaselt, kus tunnustamist või täitmist taotletakse. Tegemist on imperatiivse sättega, ülevõtmisel tuleb silmas pidada, et direktiivis määratletud tasemest nõrgem tase ei ole piisav. Seega tuleb regulatsioon üle võtta ja sätet loomata jätta ei saa. Nõustume, et vastav regulatsioon mis kohalduks liikmesriigi lahendite täidetavaks tunnustamisest keeldumisele, tuleks luua Brüssel la määruse muutmise korras.
Tartu Ringkonnakohus		
1.	Tartu Ringkonnakohus tänab võimaluse eest avaldada arvamust tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu	Teadmiseks võetud

	kohta, millega soovitakse üle võtta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1069. Sellesse puutuvalt toome välja järgmised tähelepanekud.	
2.	I. Eelnõu § 1 p 3 (TsMS § 333²) ja selle valikuvariandid TsMS 7. osa (menetlusosaliste avaldused ja taotlused) 37. peatükki (üldsätted) täiendatakse §-ga 333²: eesmärgiga võtta üle direktiivi nõue jätta ilmselgelt põhjendamatud nõuded rahuldamata menetluse varajases faasis. I alternatiiv oleks universaalse kohaldamisalaga ehk seda saaks kohaldada kõigis tsiviilasjades. II alternatiiv piirduks üksnes direktiivi kohaldamisalaga – seda saaks kohaldada olukorras, kus tegemist on avalikus elus osalemise takistamiseks esitatud nõudega. Mõlemal juhul oleks tegemist kostja menetlusliku taotlusega, mille rahuldamisel peaks kohus jätma ilmselgelt põhjendamatult hagi esimesel võimalusel otsusega rahuldamata, taotluse rahuldamata jätmise peaks kohus lahendama määrusega. Kõigepealt märgime, et on ebaselge, kuidas peaks TsMS § 333² eelnõus pakutud kujul praktikas menetlust kiirendama ja kostja õigusi paremini tagama. Kui hageja ei esita kohtu nõudmisel ja määratud tähtaja jooksul nõude aluseks olevaid täiendavaid asjaolusid, selgitusi või tõendeid ning hageja esitatu alusel ei ole nõude rahuldamine õiguslikult põhjendatud, peab kohus ka kehtiva õiguse kohaselt jätma hagi esimesel võimalusel rahuldamata – sisuliselt on seda ka seletuskirjas tunnustatud (vt lk 22). Seetõttu tuleks kaaluda, kas direktiivi ülevõtmiseks on tingimata vajalik taolise väga väheste regulatiivse sisuga sätte lisamine menetlusseadustikku. Ebaselge on ka küsimus, millal peaks kostja oma taotluse esitama: kas kostja peaks taotluse esitama kohe hagivastuses või alles siis, kui sätte kohaldamise eeldused on täidetud? Kui arvestada, et kohus peaks enne hagi rahuldamata jätmise kohta otsuse tegemist selgitama hagejale kohtu nõudmise täitmata jätmise õiguslikke tagajärgi (eelnõus TsMS § 333² lg 2 ls 2), siis peaks kohus kostja taotluse saamisel ikkagi andma hagejale täiendava tähtaja koos seaduses nõutud selgitusega. Keeruline on näha, kuidas selline nõue menetlust kiirendab. Ebaselge on ka küsimus, mida tähendab ilmselgelt põhjendamatult nõude rahuldamata jätmine esimesel võimalusel. Kuivõrd eelnõus ei nähta ette konkreetseid menetluslikke erisusi sellise olukorra jaoks (näiteks menetluse jätkamist kirjalikus	Teadmiseks võetud, selgitatud Eelnõus minnakse edasi kitsa kohaldamisalaga. Kaalusime mõlema variandi plusse ja miinuseid ja jõudsime seisukohale, et laia kohaldamisala puhul, st juhul, kui taotlusi ilmselgelt põhjendamatult nõude kiirendatud korras rahuldamata jätmiseks saaks esitada kõigis tsiviilasjades, on oht, et taotluste hulk, millega kohus peaks tegelema, saaks olema ettenägematult suur. On selge, et üldjuhul kostja tunneb, et tema vastu esitatud nõue on ilmselgelt põhjendamatult, samuti võib taotluste esitamine olla kostja menetlusstrateegia. Välistada ei saa ka ohtu, et kui taotlusi esitatakse ettenägematult ja koormavalt palju, võib kohus eksida. Ilmselgelt põhjendamatult nõude kiirendatud korras rahuldamata jätmise regulatsioon tuleb direktiivi ülevõtmisel luua. Meie arutelu ja analüüs on viinud selleni, et kuivõrd rahuldamata tuleb jätta sisulise kohtuotsusega, millel on <i>res judicata</i> õiguslikud tagajärjed ja mida peab saama apellatsioonimenetluses kontrollida, siis menetlust oluliselt lihtsustada ei ole võimalik. Ka direktiivi sõnastus viitab sellele, et rahuldamata jätmine toimub pärast asjakohast läbivaatamist. Küll aga tuleb liikmesriigil luua rahuldamata jätmisele kiirendatud kord. Seetõttu luuakse regulatsioon selliselt, et juhul, kui lg 2 eeldused on täidetud, tuleb otsus teha esimesel võimalusel. Eelnõu kohaselt juhul, kui kohus on eelnevalt õiguslikest tagajärgedest teavitanud (mida kohus saab teha eelneva menetluse käigus), ta täiendavaid tähtaegu ei anna.

	menetluses või lihtmenetlusena sõltumata hagi hinnast), peaks kohus menetlust jätkama üldiste reeglite järgi, pidades ka kohtuistungit. Juhul, kui eelmärgitule vaatamata selline säte TsMSi lisatakse, toetame pigem I alternatiivi ehk sätte universaalset kohaldamisala. Sellise valikuga on võimalik taotluse lahendamisel vältida vaidlusi selle üle, kas konkreetne hagi on esitatud avalikus elus osalemise takistamiseks. Direktiivi kohaldamisala on määratletud sedavõrd laialt ja üldiselt (vt eelnõuga lisatav TsMS § 406²), et sinna võivad kuuluda väga erinevad hagid ja piiritlemine saab igal juhul olema keeruline.	Direktiivi eesmärgiks ei ole välistada istungite korraldamist (vt nt pp 33) ja kui kohus kohaldab § 333² lõikeid 1 ja 2, istungite korraldamist ei piirata. Lisame advokatuuri ettepanekul täiendavalt võimaluse jätta nõue rahuldamata kohtuistungit pidamata juhul, kui eelmenetluses selgub, et avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud nõue ei ole esitatud hageja seadusega kaitstud õiguse ega huvi kaitseks või eesmärgil, millele riik peaks andma õiguskaitset. Kuivõrd menetluses olulisi lihtsustusi ei tehta, ei näe me olulist kohaldamisala kindlakstegemise vaidluste riski.
3.	II. Muud võimalused kuritarvituslike hagide kõrvaldamiseks Hoolimata sellest, et eelnõu eesmärk on konkreetse direktiivi ülevõtmine, võiks seadusandja kaaluda ka lahendusi, mida direktiiv otse ei nõua, kuid mis võiksid olla avalikus elus osalemise takistamiseks algatatud kohtumenetluste tõrjumisel tõhusamad kui direktiivis ette nähtud võimalused. Eelkõige võiks kaaluda muudatust, mis võimaldaks isiku au teotamise, muu hulgas ebakohase väärtushinnanguga või ebaõigete andmete avaldamisega, isiku nime või kujutise õigustamatu kasutamise, eraelu puutumatuse või muu sarnase isikuõiguse rikkumise eest (võlaõigusseaduse §-d 1046, 1047 ja § 134 lg 6) kahju hüvitamist nõuda üldjuhul ainult meediaväljaandjalt, mitte ajakirjanikult või muult seotud füüsiliselt isikult. Nõude esitamine otse füüsilise isiku vastu peaks olema võimalik vaid juhul, kui on põhjust eeldada, et meediaväljaandjaks olev juriidiline isik ei suuda esitatud nõuet selle rahuldamise korral täita. Nõustuda ei saa väitega, et kehtivas õiguses on see küsimus juba piisavalt reguleeritud. Töölepingu seaduse (TLS) § 76 lg 1 näeb tõesti ette, et kui töötaja vastutab kolmandale isikule tööülesannete täitmise käigus tekitatud kahju eest, peab tööandja vabastama töötaja kahju hüvitamise ja vajalike kohtukulude kandmise kohustusest ning need kohustused ise täitma. See säte annab töötajale aga ainult ebaselge sisuga nõudeõiguse tööandja vastu – ja vastupidi –, kuid ei välista kolmanda isiku võimalust	Mittearvestatud, selgitatud JDM kaalus direktiivi ülevõtmisel erinevaid lähenemisi ning otsustas lõpuks siiski direktiiv üle võtta viisil, mis ei lähe üldjuhul direktiiviga minimaalselt nõutavast kaugemale. Eestis on igal isikul, kelle kohta on avaldatud au teotavaid või ebaõigete andmeid, tagatud õigus pöörduda õiguste kaitseks kohtu poole. Meetmete väljatöötamisel tuleb silmas pidada, et isikute põhiõigused oleksid tagatud ja et SLAPP-iga võitlemise varjus ei kahjustataks isikuid, kelle õigusi on rikutud ja kellele on kahju tekitatud, et planeeritavad meetmed ei hakkaks töötama õigussüsteemi toimimise vastu. JDM otsustas teadlikult mitte piirata kahju hüvitamise nõuete esitamise võimalust ajakirjaniku kui füüsilise isiku. Tegu oleks olulise põhisõiguse riivega, takistades isikute ligipääsu õigusmõistmisele (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 15 lg 1 esimene lause). Hetkel on isikutel, kes leiavad, et ajakirjaniku tegevuse läbi on neile tekitatud kahju,

	esitada võimalik kuritarvituslik hagi ainult töötaja vastu või ühiselt töötaja ja tööandja vastu. Kui töötaja tema vastu esitatud hagimenetluses ka viitab, et hagi tuleks esitada tööandja vastu, ei saa kohus kehtiva õiguse kohaselt ilma hageja nõusolekuta kostjat asendada. Kuritarvituslike hagide puhul tuleb arvestada, et hageja tegelikuks eesmärgiks ei olegi hagi võimalikult kiire rahuldamine ja kohtuotsuse täitmine, vaid isiku avalikus elus osalemise takistamine, mida on võimalik saavutada ka rahuldamata jääva hagiga. Lisaks tuleb arvestada, et TLS § 76 lg 1 kohaldub ainult juhul, kui meediaväljaandja ja ajakirjaniku vahel on töölepinguline suhe. Arvestades töötamise vormide mitmekesisust tänapäeval, ei peaks ajakirjanike õiguste kaitse olema tagatud ainult juhul, kui ajakirjanik töötab töölepingu alusel.	võimalik valida, kas esitada nõudeid meediaväljaande (praktikas juriidilise isiku) vastu ja/või ajakirjaniku kui füüsilise isiku vastu. Sellest isikute ringist ajakirjaniku täielik eemaldamine ei tundu olevat põhjendatud. Üldjuhul on selge, et kahju kannatanud isikul on otstarbekas nõude esitamisel pöörduda kindlasti (ka) väljaande vastu, kellelt võiks olla teoreetiliselt hõlpsam hüvitis kätte saada. Ringkonnakohus toob välja, et pahatahtlike hagide puhul ei pruugi olla hageja soov mitte niivõrd kahju hüvitatud saada kui taga kiusata ja heidutada konkreetset ajakirjanikku. Samas ei saa automaatselt eeldada, et iga artikli avaldamisest vm ajakirjanduslikust tegevusest tingitud hagi oleks esitatud pahatahtlikult. Pahatahtlike hagide (avalikus elus osalemise takistamiseks esitatud ilmselgelt põhjendamatud nõuete) elimineerimiseks loobki direktiiv miinimumina menetlusõiguslikud hoovad, nähes ette reeglid, kuidas liikmesriikide menetlusõigus selliselt esitatud nõudeid tsiviilkohtumenetluses kohtlema peaks. Sellised reeglid pakuvad ajakirjanikele kaitset ilma kahjuhüvitusnõude adressaatide ringi piiramata. Iseenesest võib küll teatud sarnasusi otsida, rääkides arsti isiklikust vastutusest ja tervishoiuteenuse osutaja vastutusest. Nimelt piirati 2024. a jõustunud tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seadusega arsti isiklikku vastutust, soovides jätta üldjuhul patsiendi ees vastutama vaid tervishoiuteenuse osutaja. Samas toona tegu terve muudatuste paketiga, mis sisaldas tervishoiuteenuse osutajate kohustusliku vastutuskindlustussüsteemi väljatöötamist ja mitte lihtsalt vastutajate ringi muutmist. Oluline on ka märkida, et tänapäeval ei tähenda ajakirjandusliku tegevuse tunnuseid kandev tegevus alati
--	--	---

		ilmtingimata traditsioonilises mõttes meedimaja olemasolu, vaid tegu võib olla ka sotsiaalmeedias laia kõlapinda omavate isikute tegevusega või nõ ühemeheosaühinguga, kus ajakirjanik ja ettevõtte langevad isikute ringi mõttes kokku. Sellistel juhtumitel on pigem kaheldav, millega peaks põhjendama nõude piiramist ajakirjaniku rollis ülesastuva isiku vastu isiklikult. Mis puudutab märkust, et arvestades töötamise vormide mitmekesisust tänapäeval, ei peaks ajakirjanike õiguste kaitse olema tagatud ainult juhul, kui ajakirjanik töötab töölepingu alusel, siis töölepinguline suhe annabki traditsiooniliselt isikutele teistsuguses mahus kaitset võrreldes võlaõiguslike muude lepingutega. Muud tüüpi lepingute puhul on ka lepingu sõlminud isiku isiklikud riskid ja vastutus paratamatult kõrgemad. Siiski, nagu eelpool välja toodud, siis kogu eelnõu eesmärgiks on pakkuda isikutele, eeskätt ajakirjanikele, kaitset pahatahtlikult esitatud nõuete eest põhiliselt läbi menetlusõiguse vahendite.
Kliimaministeerium		
1.	Esitasite kooskõlastamiseks tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõu, millega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest. Kliimaministeerium kooskõlastab eelnõu alljärgnevate märkustega. Eelnõuga pakutakse ilmselgelt põhjendamatute nõuete kiirendatud korras rahuldamata jätmiseks välja kaks valikuvarianti: 1) lai kohaldamisala – st et kohtule esitatud ilmselgelt põhjendamatute nõuete on võimalik kiirendatud korras rahuldamata jätta olenemata sellest, kas tegemist on avalikus elus osalemise takistamiseks esitatud nõudega või mitte;	Teadmiseks võetud, selgitatud Eelnõus minnakse edasi kitsa kohaldamisalaga. Kaalusime mõlemat varianti ja jõudsime seisukohale, et laia kohaldamisala puhul, st juhul, kui taotlusi ilmselgelt põhjendamatute nõuete kiirendatud korras rahuldamata jätmiseks saaks esitada kõigis tsiviilasjades, on oht, et taotluste hulk, millega kohus peaks tegelema, saaks olema ettenägematult suur, sest üldjuhul kostja tunneb, et tema vastu esitatud nõue on ilmselgelt põhjendamatute, või taotluse esitamine on kostja menetlusstrateegia. Välistada ei saa ka ohtu, et kui taotlusi esitatakse koormavalt ettenägematult palju, võib kohus eksida.

	2) kitsas kohaldamisala – st et kohtule esitatud ilmselt põhjendamatult nõue on võimalik kiirendatud korras rahuldada jätta ainult siis, kui tegemist on avalikus elus osalemise takistamiseks esitatud nõudega. Kliimaministeerium on nõus, et ilmselt põhjendamatute nõuete kiirendatud korras rahuldada jätmise kehtestavat regulatsiooni (eelnõukohast §-i 333²) on võrdse kohtlemise põhimõttest lähtudes printsipis põhjendatud ja võimalik ette näha laiemalt, kui ainult direktiivi kohaldamisalas olevate, so avalikus elus osalemise takistamiseks algatatud kohtumenetluste puhul. Samas leiame, et tuleb põhjalikult kaaluda kõiki §-i 333² laia kohaldamisalaga variandi kehtestamise kitsaskohti, ja seda mitte põhiliselt lähtudes menetlusökonoomiast ja kohtute töökoormuse seisukohalt, vaid ka menetlusosaliste menetluslike õiguste kohaldamise seisukohast.	
2.	Kui otsustatakse kõnealune regulatsioon kehtestada, siis teeme ettepaneku võimalusel jätta § 333² lõige 2 esimese lause lõpust ära sõnad „ilma pooltele täiendavat tähtaega andmata“, kuivõrd kohtu määratud tähtaja pikendamise taotlemiseks ja täiendava tähtaja andmiseks võib praktikas esineda vägagi erinevaid ja samas väga mõjuvaid põhjuseid.	Mittearvestatud, selgitatud Direktiivi kohustab ette nägema ilmselt põhjendamatult nõude kiirendatud korras rahuldada jätmise regulatsiooni. Kuivõrd direktiivi kohaselt tuleb sellise nõude kohta teha <i>res judicata</i> õigusliku mõjuga sisuline otsus ja direktiiv näeb ette selle, et lahend tehakse pärast asjakohast läbivaatamist, nähakse TsMS §-s 333² ette eeldused (asjakohane läbivaatamine) lõikes 2 ja kiirendatud kord lõikes 1 + see, et kui lõike 2 eeldused on täidetud, ei pea pooltele uuesti täiendavaid tähtaegu andma (juhime tähelepanu, et kohus saab regulatsiooni kohaldada, kui ta on hagejale eelnevalt selgitanud õiguslikke tagajärgi). Kui see välja jätta ei kaasneks menetluse kiirendamise efekti, regulatsioon ei oleks tasakaalus ning tõenäoliselt ei täidaks direktiiviga pandud kohustust.
Välisministeerium		
1.	Välisministeerium kooskõlastab tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõu (vaigistuskäebuse eest kaitsmise direktiivi ülevõtmine) järgmiste märkustega.	Teadmiseks võetud

2.	1. Eelnõu on ettevalmistatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest, ülevõtmiseks. Teisalt saab seda vaadelda ka direktiiviga enam-vähem samal ajal Strasbourgis Euroopa Nõukogus välja töötatud ministrite komitee soovitus rakendamiseks (5. aprilli 2024. a. soovitus CM/Rec(2024)2 avalikkuse osalust pärssivate strateegiliste hagide kasutamise tõkestamise kohta). Eesti esindajad on aktiivselt osalenud Euroopa Nõukogu soovitus koostamisel (selle kirjutanud ekspertgrupi eesistuja oli pr Karmen Turk, enne ministrite komitees vastuvõtmist kiitis selle heaks Euroopa Nõukogu meedia ja infoühiskonna juhtkomitee hr Taavo Lumiste juhtimisel). Eelnevat arvestades teeme ettepaneku viidata Euroopa Nõukogu soovitusel seletuskirja punktis 2.1 (seaduse eesmärk) ja anda sellest põhjalikum ülevaade mõnes järgnevas 2. osa alapeatükis. See oleks oluline ka soovitus punkti iv valguses, mille kohaselt tuleb ministrite komiteed informeerida soovitus rakendamisest. Soovitus koos selle lisa (appendix) ja seletuskirjaga (explanatory memorandum) on ühtse trükisena leitav siit: https://rm.coe.int/recommandation-cmrec-2024-2-and-em-en-web-a4/1680b28211. Lisaks palume parandada seletuskirja lk 35 joonealuses märkes 44 viide, mis peaks olema soovitus lisa (mitte põhiteksti) punktile 8.	Arvestatud osaliselt, seletuskirja muudetud Seletuskirja p 2.1 lisatud viide Euroopa Nõukogu soovitusel, joonealune viide parandatud.
3.	2. Juhime tähelepanu, et eelnõu põhiseaduslikkuse analüüsis saaks riive legitiimse eesmärgina kajastada ka põhiseaduse §-st 14 tulenevalt kohtuvõimul (seaduse kehtestamisel ka seadusandlikul võimul) lasuvat kohustust tagada õigusi ja vabadusi, siinkohal eelkõige põhiseaduse §-s 45 sätestatud õigust väljendusvabadusele (vt selle kohta ka hiljuti Euroopa Nõukogu tellitud ülevaadet asjakohasest Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikast „Guide for Legal Professionals on Freedom of Expression, SLAPPs, and Related ECHR Standards“, Council of Europe, 2025). Samuti soovitage eesmärgina kajastada demokraatia toimetehhanismide kaitset, mis nähtub mitmelt poolt mujal seletuskirjas.	Arvestatud, seletuskirja muudetud
Eesti Advokatuur		
1.	Täname, et olete advokatuurile saatnud arvamuse avaldamiseks TsMS jt seaduste muutmise seaduse eelnõu. Esitame teile advokatuuri menetlusõiguse komisjoni seisukohad eelnõu osas ning ettepaneku eelnõu seletuskirja täiendamiseks.	Teadmiseks võetud

2.	Eelnõu § 1 p 1 (TsMS täiendamine §-ga 94¹) TsMS kasutab termineid „hageja“ ja „kostja“ Eestis toimuva kohtumenetluse kontekstis (TsMS § 205 lg 2). Kavandatud § 94¹ viitab aga hagejana isikule, kes oleks Eestis toimuva kohtumenetluse kontekstis kostja, ning kostjana isikule, kes oleks Eestis toimuva kohtumenetluse kontekstis hageja. Seetõttu teeme ettepaneku kaaluda eelnõus pakutu asemel (TsMS § 86 eeskujul) järgmist sõnastust: <i>„Kui isik, kelle elukoht või asukoht on välisriigis, on algatanud välisriigi kohtus avalikus elus osalemise takistamiseks kuritarvitusliku kohtumenetluse, võib sellega tekitatud kahju ja kulude hüvitamise nõudega hagi esitada selle isiku elukoha või asukoha järgi, kelle vastu on kohtumenetlus alustatud.“</i>	Arvestatud, eelnõu muudetud
3.	Eelnõu § 1 p 2 (TsMS täiendamine §-ga 196¹) Menetluskulude katteks tagatise andmist reguleerib TsMS § 196. Uue paragrahvi lisamise asemel võiks kaaluda olemasoleva paragrahvi muutmist. TsMS § 196 lõiget 1 saab täiendada punktiga 4, mille järgi võib nõuda tagatist, kui hageja on esitanud hagi kostja avalikus elus osalemise takistamiseks. Kui hagi ei ole kohtumenetluse kuritarvituslikkusele viitavaid asjaolusid, saab jätta taotluse rahuldamata, ilma et säte näeks tagatise nõudmise eeldusena ette selliste asjaolude esinemist. TsMS §-i 196 saab täiendada lõikega 5, mille järgi ei kohaldataks § 196 lg 1 punkti 4 alusel tagatise nõudmise korral §-i 196 lõikeid 2 ja 2¹. Kuna kostja võib enne tagatise taotluse lahendamist edasiste menetlustoimingute tegemisest keelduda¹, ei pruugi olla vajalik näha ette taotluse lahendamise tähtaega. Tähtaja ettenägemisel võib see kohalduda kõigile tagatise taotlustele.	Mittearvestatud, selgitatud Nõustume, et õigustehniliselt oleks võimalik lahendada tagatise nõudmise sätte ülevõtmine ka selliselt, et lisada uued sätted olemasolevasse tagatise nõudmise paragrahvi, kuid oleme teinud valiku lähtudes õigusselguse eesmärgist, eraldi säte on kohaldaja jaoks selgem. Lisaks kohustab direktiiv liikmesriiki ette nägema tagatise nõudmise menetluse tarvis kiirendatud korra. Põhjenduspunktis 33 selgitatakse, et taotluste kiirendatud viisil käsitlemiseks korra loomiseks võivad liikmesriigid kehtestada nt tähtajad või võtta vastu korra, mis sarnaneb ajutiste meetmete puhul rakendatava korraga. Euroopa Komisjon on selgitanud, et kiirendatud kord, mida direktiiv nõuab, tähendab sellise korra kehtestamist, mis on kiirem tavapärasest korrast. Seega tuleb vastav kord ette näha, samuti ei oleks KOMi selgitatuga kooskõlas see, kui sama kord kohalduks kõigile tagatise nõudmise taotlustele. Kuivõrd tagatise nõudmise taotluse

¹ RKTko 02.06.2008 otsus asjas nr 3-2-1-39-08, p 16.

		lahendamiseks kehtivas õiguses tähtaega ei ole kehtestatud, kehtestatakse direktiivi nõude ülevõtmiseks taotluse lahendamiseks tähtaeg. Eesti õiguses ei ole kohtule tähtaegade kehtestamist soovitud, sellised juhud on väga erandlikud, ka ühetaoline 10-päevane tähtaeg kõigi tagatise nõudmiste taotluse lahendamiseks ei pruugiks olla igaks olukorraks sobiv, arvestades mh kohtu koormust ja tsiviilasjade võimalikku keerukust. Samuti ei ole sellise ühetaolise tähtaja kehtestamiseks diskussiooni tõstatatud ega meile teadaolevalt kerkinud ka vastavat vajadust. Eelloetletud kaalutlustel tagatise andmise taotluste lahendamiseks ühetaolist tähtaega ei kehtestata.
4.	Eelnõu § 1 p 3 (TsMS täiendamine §-ga 333²) TsMS-i 37. peatüki üldsätted (st ka kavandatud § 333²) võiksid olla võimalikult laia kohaldamisalaga. Võimalusel võiks vältida mingi konkreetse nõude läbivaatamisega seotud eriregulatsiooni kehtestamist. Seetõttu võiks lähtuda § 333² osas laia kohaldamisalaga variandist. Eelnõust ei selgu, kuidas suhestub ilmselt põhjendamatu nõude esimesel võimalusel rahuldamata jätmise TsMS § 341 lõikega 1, mille järgi lahendatakse tsiviilasi üldjuhul kohtuistungil. Samuti tekib küsimus, kas ja mille poolest erinevad kavandatud § 333² lõikes 2 ettenähtud eeldused otsuse tegemise tavapärastest eeldustest². Eelnõus pakutu asemel võiks kaaluda varianti, et kui pärast eelmenetluse läbiviimist selgub, et hagi ei ole esitatud hageja seadusega kaitstud õiguse ega huvi kaitseks või eesmärgil, millele riik peaks andma õiguskaitset, siis jätab kohus hagi istungit pidamata rahuldamata (praeguse TsMS § 423 lg 1 punktis 2 ettenähtud võimaluse asemel jätta hagi läbi vaatamata).	Teadmiseks võetud, arvestatud osaliselt, selgitatud Eelnõus minnakse edasi kitsa kohaldamisalaga. Kaalusime mõlema variandi plusse ja miinuseid ja jõudsime seisukohale, et laia kohaldamisala puhul, st juhul, kui taotlusi ilmselt põhjendamatu nõude kiirendatud korras rahuldamata jätmiseks saaks esitada kõigis tsiviilasjades, on oht, et taotluste hulk, millega kohus peaks tegelema, saaks olema ettenägematult suur. On selge, et üldjuhul kostja tunneb, et tema vastu esitatud nõue on ilmselt põhjendamatu, samuti võib taotluste esitamine olla kostja menetlusstrateegia. Välistada ei saa ka ohtu, et kui taotlusi esitatakse ettenägematult ja koormavalt palju, võib kohus eksida. Meie arutelu ja analüüs on viinud selleni, et kuivõrd rahuldamata tuleb jätta sisulise kohtuotsusega, millel on <i>res judicata</i> õiguslikud tagajärjed ja mida peab saama

² Vt nt RKTko 11.02.2016 asjas nr 3-2-1-171-15, p 13; RKTko 16.03.2016 otsus, p 11.

	Direktiivi artikli 13 järgi peaks ilmselt põhjendamatu nõude menetluse varases faasis rahuldamata jätmisest keeldumine olema edasi kaevatav. Kavandatavas §-s 333² sellist edasikaebeõigust ei nähtu.	apellatsioonimenetluses kontrollida, siis menetlust oluliselt lihtsustada ei ole võimalik. Ka direktiivi sõnastus viitab sellele, et rahuldamata jätmine toimub pärast asjakohast läbivaatamist. Küll aga tuleb liikmesriigil luua rahuldamata jätmisele kiirendatud kord. Seetõttu luuakse regulatsioon selliselt, et juhul, kui lg 2 eeldused on täidetud, tuleb otsus teha esimesel võimalusel. Eelnõu kohaselt juhul, kui kohus on eelnevalt õiguslikest tagajärgedest teavitanud (mida kohus saab teha ka eelneva menetluse käigus), ta täiendavaid tähtaegu ei anna. Direktiivi eesmärgiks ei ole välistada istungite korraldamist (vt nt pp 33) ja kui kohus kohaldab § 333² lõikeid 1 ja 2, istungite korraldamist ei piirata. Täiendame ettepaneku alusel eelnõud täiendava võimalusega jätta nõue rahuldamata kohtuistungit pidamata juhul, kui eelmenetluses selgub, et avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud nõue ei ole esitatud hageja seadusega kaitstud õiguse ega huvi kaitseks või eesmärgil, millele riik peaks andma õiguskaitset. Kohtuotsuse peale edasikaebamine toimub üldregulatsiooni alusel. Seega juhul, kui hagi jäeti rahuldamata § 333² alusel, saab otsuse peale edasi kaevata vastavalt TsMS 12. osa 64 ptk 1. jaos sätestatule (§ 630 jj).
5.	Eelnõu § 1 p 4 (TsMS täiendamine 43¹. peatükiga, sh §-ga 406²) Kavandatava § 406² lg 1 järgi kohaldatakse avalikus elus osalemise takistamiseks algatatud kuritarvituslikule kohtumenetlusele kavandatavas 43¹. peatükis sätestatud erisusi. Erisused puudutavad kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamist, selle kohta tehtava lahendi avalikustamist, menetluskulude hüvitamist ja välisriigis tehtud	Mittearvestatud Direktiivi mõisted tuleb riigisissesse õigusesse üle võtta. Õigusselguse eesmärgil on seda mõistlik teha eraldi peatükis.

	lahendi tunnustamist (kavandatavad §-d 406 ⁴ ja 406 ⁵). Vajadus uue peatüki järele on küsitav. Kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamist saab reguleerida TsMS §-s 442 otsusega lahendatava küsimusena (vt ka tagasiside kavandatavale §-le 406 ⁴), lahendi avalikustamist saab reguleerida TsMS §-s 462, menetluskulude jaotust saab reguleerida TsMS §-s 162 või 163 (vt ka tagasiside kavandatavale §-le 406 ⁵), välisriigis tehtud lahendi tunnustamist saab reguleerida TsMS §-s 620.	
6.	Eelnõu § 1 p 4 (TsMS täiendamine 43¹. peatükiga, sh §-ga 406⁴) Kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamine ja selle kohta tehtud lahendi avalikustamine on kavandatud direktiivi artikli 15 mõttes karistusena või muu sama mõjusa asjakohase meetmena. On kaheldav, kas kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamise kohta avaliku lahendi tegemisel on soovitud distsiplineerivat mõju. Võiks kaaluda regulatsiooni, mille järgi annab kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamine aluse nõuda hagejalt täiendavat riigilõivu või jätta hagi (nt analoogselt TsMS § 449 lg-le 3) rahuldamata. Kavandatava § 406⁴ lõike 2 järgi tuvastab kohus kuritarvitusliku kohtumenetluse, tehes selle kohta määruse. Kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamiseks kohta eraldi määruse tegemine ei pruugi olla otstarbekas, sest see pikendab menetlust (võttes muu hulgas arvesse eelnõus ettenähtud kaebeõigust). Kuritarvituslikku kohtumenetlust peaks saama tuvastada menetlust lõpetavas lahendis.	Selgitatud, arvestatud osaliselt Lahendi avaldamise puhul nähakse karistusliku meetmena ette see, et avaldatavas lahendis ei varjata kuritarvitusliku menetluse algatanud hageja andmeid. Ühe kuritarvitusliku kohtumenetluse raames võib olla erinevaid ja erinevas ulatuses nõudeid. Võib esineda erinevaid kuritarvituslikkusele viitavad asjaolusid, nt erinevates jurisdiktsioonides esitatud või ülepaisutatud nõuded, hirmutamine ja ähvardamine, mis võivad anda aluse hinnata menetluse kuritarvituslikuks, kuid mitte jätta nõudeid täies ulatuses rahuldamata. Seetõttu analoogselt § 449 lg-ga 3 ühetaolist reeglit rahuldamata jätmise kohta ette näha ei saa. Menetluses esitatud nõuded saab rahuldamata jätta § 333² alusel või üldises korras. Kuritarvituslikkuse tuvastamine nähakse ette menetlusliku otsustusena. Kuritarvituslikkuse tuvastamine menetlust ei peata. Ettepanekust lähtuvalt on eelnõud täiendatud võimalusega tuvastada kohtumenetluse kuritarvituslikkus ka kohtuotsusega. Karistusliku riigilõivu nõudmist tagantjärele Eesti tsiviilkohtumenetlusõigus ei tunne. Lisaks õigusliku kontseptsiooni uudsusele kaasneks sellisel juhul mh

		võimalik vajadus hinnata nt riigilõivumäära ja kuritarvituslikkuse ulatuse suhet, mistõttu sellist regulatsiooni käesoleva eelnõuga kiirkorras ei looda. Eelnõu täiendatakse Eesti Meediaettevõtete Liidu ettepanekul kuritarvitusliku kohtumenetluse algatanud hagejale trahvi määramise võimalusega.
7.	Eelnõu § 1 p 4 (TsMS täiendamine 43¹. peatükiga, sh §-ga 406⁵) Kavandatud § 406⁵ järgi ei mõjuta hageja menetluskulude muutmise, sealhulgas nõude muutmise või tagasivõtmine, kostja õigust taotleda kuritarvitusliku kohtumenetluse tõttu tekkinud menetluskulude hüvitamist. Samas ei näe kavandatud § 406⁵ ette muudatusi menetluskulude jaotuse regulatsioonis. TsMS §-i 162 või 163 võiks täiendada lõikega, mille järgi võib kohus jätta kuritarvitusliku kohtumenetluse tuvastamise korral hagi rahuldamise ulatusest hoolimata menetluskulud hageja kanda. Kui hageja loobub hagist või võtab selle tagasi, siis kannab ta kostja menetluskulud TsMS § 168 lõike 2 alusel.	Arvestatud, eelnõu ja seletuskiri muudetud
8.	Advokatuuri täiendav ettepanek seletuskirja täiendamiseks Seletuskirja p-s 2.2 on vaigistuskaebuste sihtmärkidena välja toodud ajakirjanikud, õiguste kaitsjad, mh ka meediaagentuurid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, samuti teadlased ja akadeemiliste ringkondade esindajad. Palume seletuskirjas lisaks markeerida, et ka advokaadid või muud esindajad (nt keskkonnateemade eestkõnelejad, mõne avaliku debati nagu soolise võrdsuslikkuse või LBQT temaatika vedajad) võivad vaigistamiskaebuste sihtmärgiks sattuda. Juhime tähelepanu, et advokaatide ja advokaatide kutseühenduste osas sätestab ka Advokaadikutse kaitse konventsiooni³ artikli 9 lõike 4 punktid a-b konventsiooniosaliste kohustuse tagada, et advokaadid ja nende kutseühendused saavad tegeleda oma kutsetegevusega ja teostada konventsiooni artiklis 7 sätestatud õigusi ilma mis tahes vormis füüsilise kallaletungi, ähvarduse,	Arvestatud, seletuskirja täiendatud

³ Kättesaadav: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=226>. Eesti on konventsiooniga liitunud 13.05.2025.

	ahistamise või hirmutamise ohvriks langemata või ebasobiva takistamise või sekkumiseta ning hoiduvad nimetatud käitumisest.	
Eesti Meediaettevõtete Liit		
1.	Eesti Meediaettevõtete Liit (edaspidi EML) tänab võimaluse eest kaasa rääkida tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi eelnõu) valmimisel, millega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2024/1069, 11. aprillist 2024, milles käsitletakse avalikus elus osalevate inimeste kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest (edaspidi SLAPP Direktiiv).	Teadmiseks võetud
2.	1. Eelnõu terminoloogiast 1. Avalikus elus osalemine 1.1. EML leiab, et definitsioon „avalikus elus osalemine“ on nii eestikeelses SLAPP Direktiivi tõlkes kui ka sellest tulenevalt eelnõus ebatäpne ega anna eesti keeles arusaadavalt edasi seadusandja mõtet vaigistushagide menetlemise sisustamisel. 1.2. Inglise keeles kasutatakse SLAPP Direktiivi artiklis 4 terminit „public participation“, mida direktiivi eestikeelses versioonis tõlgitakse „avalikus elus osalemine“, mida defineeritakse nii: füüsilise või juriidilise isiku seisukoha võtmine või tegevus, millega teostatakse sõna- ja teabevabadust, kunsti ja teaduse vabadust või kogunemis- ja ühinemisvabadust ja sellega otseselt seotud ettevalmistav, toetav või abistav tegevus, ning mis on seotud avalikku huvi pakkuva küsimusega. Leiame, et definitsioonis kasutatav sõna elus annab tõlgendamisel edasi ebaõige sisu. Praktikas on laialdaselt kasutusel termin avaliku elu tegelane seetõttu seostub avalikus elus osalemine pigem avaliku elu tegelase tegevusega, mis arusaadavalt ei ole õige ning annab ruumi väärtõlgendusteks. Liiatigi ei kasuta originaaltekst samuti sõna <i>avalikus elus osalemine</i> vaid <i>avalik osalemine</i>.	Arvestatud osaliselt, eelnõu ja seletuskiri muudetud Eelnõus ja seletuskirjas muudetud terminoloogia, kasutatakse „avalikus arutelus osalemine.“ Vaigistushagi/vaigistusmenetlust terminina kasutusele ei võeta, kuna direktiivi terminoloogia ja seosed on detailsed ning pelgalt see, kui nõue on esitatud kohaldamisalas (avalikus arutelus osalemine) ei tähenda automaatselt, et tegemist on vaigistushagiga. Eraldiseisvalt kuritarvitusliku kohtumenetluse terminoloogia muutmist me põhjendatuks ei pea.

	1.3. Seega teeb EML ettepaneku asendada termin „avalikus elus osalemine“ terminiga „avalikus arutelus osalemine“, andmaks edasi termini tähendust arusaadaval ning üheselt mõistetaval viisil. 1.4. EML kasutab käesolevas memos termini „avalikus elus osalemine“ asemel läbivalt terminit „avalikus arutelus osalemine“. 1.5. Terminoloogiliselt oleks samuti arusaadavam ja keeleliselt mugavam kasutada terminit vaigistushagi/vaigistusmenetlus ning defineerida seda läbi avalikus arutelus osalemise takistamiseks esitatud hagi/algatatud menetluse.	
3.	2. Tagatise määramine 2.1. Eelnõu § 196¹ näeb ette tagatise andmise menetluskulude katteks avalikus arutelus osalemise takistamiseks esitatud hagi korral. 2.2. Tsiviilkohtumenetluse seadustik (edaspidi TsMS) § 196 näeb ette tagatise määramise eeldatavate menetluskulude katteks, kui on alust eeldada, et hageja ei suuda kanda kohtuvaidluse kaotuse puhul kostja menetluskulusid tema majanduslikust seisundist tulenevalt või kui hagejalt menetluskulude sissenõudmine on problemaatiline tema elu- või asukoha tõttu. Paragrahvi eesmärk on tagada, et kostjal ei tekiks tema kasuks tehtud otsuse korral raskusi menetluskulude sissenõudmisega ning et tema nõue menetluskulude hüvitamiseks oleks tagatud. Sätte eesmärk ei ole kaitsta riiki kohtumenetlusele tehtavate kulutuste eest, vaid kitsalt kostjat menetluskulude osas.⁴ Tegemist on kaitsenormiga, mille eesmärk on kaitsta kostja majanduslikke huve kohtuvaidluse korral, mille algatamise initsiatiiv tuleb hagejalt. Tagatise andmise otsuse teeb kohus ilma hagi sisulise läbivaatamiseta kostja taotlusel tulenevalt hageja isikust. Eelnõus ettenähtud tagatis nõuaks kohtult hagi sisulist läbivaatamist, otsustamaks, et tegemist on vaigistamiskaebusega, ning selline tagatis oleks olemuslikult	Mittearvestatud, selgitatud Direktiivi põhjenduspunktis 36 selgitatakse, et tagatise nõudmise eesmärk on kostjale täiendava kaitse pakkumine. Selleks peaks olema võimalik anda kostjale tagatis hinnanguliste menetluskulude hüvitamiseks, mis võivad hõlmata kostjal tekkinud esindamisega seotud kulusid [...]. Põhjenduspunktis märgitakse, et on vaja leida tasakaal selle meetme ja hageja õiguse vahel omada juurdepääsu õigusemõistmisele. Asja menetlev kohus võib, kui ta peab seda asjakohaseks, nõuda hagejalt tagatise esitamist, kui esineb kuritarvituslikule menetlusele osutavaid elemente või kui on risk, et kostjale ei hüvitata kulusid, või arvestades poolte majanduslikku olukorda või muid selliseid riigisisese õiguses sätestatud kriteeriumeid. Põhjenduspunktis selgitatakse, et tagatise andmine ei sisalda asja sisulist hinnangut, vaid seda kasutatakse ettevaatusabinõuna, et kaitsta lõpliku otsuse täitmist, milles tehakse kindlaks, et tegemist oli kuritarvitusliku menetlusega, et kostja kulud tuleb katta [...]. Liikmesriikidel peaks olema õigus otsustada, kas

⁴ https://tsiviilkohtumenetluse-seadustik-i.juuraveeb.ee/sisu/47251/_196_tagatise_andmine_menetluskulude_katteks

	vastuolus menetluskulude tagatise andmise eesmärgiga. Üldjuhul on vaigistamiskaebuse esitajateks jõukad isikud, kellel ei ole menetluskulude tasumisega probleeme ning EML hinnangul piisab vaigistushagide puhul SLAPP Direktiivi artiklis 10 sätestatud tagatisnõude tagamiseks olemasolevast TsMS §-s 196 sätestatud regulatsioonist. Ka piiriüleste vaidluste puhul võimaldab kehtiv seadus määrata menetluskulude tagatise, kui hageja elu- või asukoht ei ole Euroopa Liidu liikmesriigis ega Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis. 2.3. Praeguses sõnastuses tooks vaigistushagide osas eraldi menetluskulude tagatise sisseviimine TsMS-s kaasa hulgaliselt määruskaebemenetlusi, milles potentsiaalsed hagejad ei nõustu kohtuga hagi sisustamisel vaigistushagiks. Lisaks sellele suureneks oluliselt kohtu töökoormus, sest tagatise määramisel peaks kohus tuvastama, et tegemist on vaigistushagiga, ning seda menetluskulude tagatise määramises põhjalikult motiveerima. Soovitud kasu asemel tooks selline säte kaasa täiendavaid vaidlusi ning ka täiendavaid kulutusi isikule, kelle vastu hagi esitati. 2.4. EML teeb ettepaneku lähtuda vaigistamishagide tagatise määramisel kehtivast seadusest ning mitte kehtestada eraldi vaigistushagide tagatist.	kohus peaks määrama tagatise omal algatusel või kostja taotlusel. Kui riigisisese õigusega on nii ette nähtud, peaks tagatise andmine olema võimalik kohtumenetluse igas faasis. Seega ongi tegemist kostja kaitsenormiga. Tagatise nõudmisel ei tee kohus eelotsustust menetluse kuritarvituslikkuse kohta. Paljudel juhtudel on kuritarvituslike menetlustega kurnajad majanduslikult mõjuvõimsad inimesed. Seega juhul, kui jätaksime sätte üle võtmata, mõonaksime, et mõjukalt ja jõukalt isikult (v.a isikud, kelle elu- või asukoht on kolmandas riigis) ei saagi menetluskulude tagatist nõuda, vaid seda saaks nõuda üksnes vähekindlustatud isikult (kehtiv TsMS § 196). See ei oleks kooskõlas direktiivi eesmärgiga. Nagu selgitatakse pp-s 36, siis tagatise määramine ei tähenda kuritarvituslikkuse tuvastamist, vaid see tähendab, et kostja on põhistanud võimalike kuritarvituslikkusele viitavate indikaatorite esinemise ja muutnud selle kohtule usutavaks. Sarnane hagi tagamisele – kohtule tuleb põhistada tagamise vajalikkust ja põhjendatust, otsustades hagi tagada, ei tee kohus sisulist otsustust tagatava nõude põhjendatuse kohta.
4.	3. Eelnõu § 333² sätestab vaigistushagide rahuldamata jätmise 3.1. Hagi rahuldamata jätmise eeldab hagi sisulist läbivaatamist ning hagi osas otsuse tegemist. 3.2. Kehtiva TsMS § 423 lg 2 kohaselt võib kohus jätta hagi läbi vaatamata ka juhul, kui ilmneb, et hageja õiguste rikkumine ei ole hagi alusena toodud faktilistele asjaoludele tuginedes üldse võimalik, eeldades hageja esitatud faktiliste väidete õigsust, või kui hagi ei ole esitatud hageja seadusega	Mittearvestatud Direktiivi kohaselt tuleb nõue jätta rahuldamata <i>res judicata</i> tagajärgedega otsusega vaidluse sisulise lahendamise kohta (vt pp 37: <i>The decision that grants early dismissal should be a decision on the merits, after appropriate examination</i>), seega ei saa TsMS § 423 lg-t 2 kohaldada, sest läbi vaatamata jätmise ei ole <i>res judicata</i> õiguslike tagajärgedega otsus nõude sisulise lahendamise

	kaitstud õiguse ega huvi kaitseks või eesmärgil, millele riik peaks andma õiguskaitset, või kui hagiga ei ole hageja taotletavat eesmärki võimalik saavutada. 3.3. EML hinnangul oleks menetlusökonomiast lähtudes oluliselt ressursisäästlikum jätta vaigistushagid viidatud alusel läbi vaatamata ning -- vältimaks TsMS 246 lg 1⁵ kuritarvitusi -- võiks TsMS reguleerida korduva hagi esitamise võimalust ning anda kohtule võimaluse jätta korduv samasisuline hagi menetlusse võtmata. Vajadusel võib eelnõusse sisse viia täiendava TsMS täpsustuse, mis võimaldab vaigistamishagid läbi vaatamata jätta, kuid selline ettepanek eeldab, et esineksid formaalsed kriteeriumid, mis eristaksid vaigistushagi mittevaralise kahju hagist, millega soovitakse ümber lükata ebaõigeid faktiväiteid või millega nõutakse mittevaralist kahju seoses ebakohaste väärtushinnangutega. EML rõhutab, et kohtupraktikat arvesse võttes on selline formaalne vahetegemine ülimalt keeruline kui mitte võimalu. 3.4. Eelnõus pakutud sõnastus, mis kohustab kohut täitma selgitamiskohustust (milline kohustus on kohtul iga hagimenetluse korral), oleks vastuolus SLAPP Direktiivi artikliga 8, mille kohaselt liikmesriigid tagavad, et füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes -- seoses nende osalemisega avalikus elus algatatud kohtumenetlustes -- ei mõjuta hageja nõuete või menetlusedokumentide hilisem muutmine, sealhulgas nõuete tagasivõtmine, kostja võimalust kasutada õiguskaitsevahendeid, nagu on ette nähtud IV peatükis, kooskõlas riigisisese õigusega. Kehtiv TsMS § 168 lg 2 võimaldab hagejalt välja mõista kohtukulud (sh kostja kulud), kui hagi jäetakse läbi vaatamata. 3.5. Samas kui kohtu selgitamiskohustuse käigus hageja muudab nõuet või esitab täiendavaid dokumente, tooks see kostjale kaasa üksnes täiendavaid kulusid	kohta, õiguslikud tagajärjed on erinevad. See, et TsMS § 423 lg 2 alusel läbi vaatamata jätmine ei ole direktiivist tuleneva ilmselgelt põhjendamatu nõude rahuldamata jätmise nõude ülevõtmiseks piisav, on ka EL nõukogu menetluses põhjalikult läbi vaieldud. TsMS § 371 keeldumise aluste kohaldamine ei ole direktiiviga takistatud, seda toetab ka pp 37 viimane lause. Kuid direktiivi nõude ülevõtmine ilmselgelt põhjendamatu nõude kiirendatud korras rahuldamata jätmise kohta ei ole TsMS § 423 kohaldamisega tagatud. Eelnõuga reguleeritakse selgesõnaliselt, et kuritarvitusliku kohtumenetluse puhul hilisem nõude muutmise ei piira meetmete kohaldamist. Tuleb tähele panna, et direktiiviga reguleeritavad olukorrad -- ilmselgelt põhjendamatu nõude rahuldamata jätmine ja kuritarvituslik kohtumenetlus -- ei pruugi langeda kokku, st ilmselgelt põhjendamatu nõue ei ole tingimata kuritarvituslik kohtumenetlus. Meie arutelud ja analüüs on viinud selleni, et kuivõrd rahuldamata tuleb jätta sisulise kohtuotsusega, millel on <i>res judicata</i> õiguslikud tagajärjed ja mida peab saama apellatsioonimenetluses kontrollida, siis menetlust oluliselt lihtsustada ei ole võimalik. Ka direktiivi sõnastus viitab sellele, et rahuldamata jätmine toimub pärast asjakohast läbivaatamist. Küll aga tuleb liikmesriigil luua rahuldamata jätmisele kiirendatud kord. Seetõttu luuakse regulatsioon sellisel, et juhul, kui lg 2 eeldused on täidetud, tuleb otsus teha esimesel võimalusel. Eelnõu
--	---	---

⁵ Hagi läbivaatamata jätmise korral loetakse, et hagi ei ole kohtu menetluses olnud ja hageja võib pöörduda hagiga sama kostja vastu samal alusel vaidluses sama hagi eseme üle kohtusse.

	ning venitaks vaigistamishagi menetlust ega täidaks SLAPP Direktiivi eesmärki lõpetada vaigistamishagi menetlus võimalikult varajases staadiumis (SLAPP Direktiiv artikkel 11).⁶ 3.6. § 333² (lai variant) ei lisa uut kvaliteeti, vaid loob paralleelse ja segase varajase otsustamise mehhanismi, mis omakorda tekitab juurde täiendavaid vaidlusi.	kohaselt juhul, kui kohus on eelnevalt õiguslikest tagajärgedest teavitanud (mida kohus saab teha ka eelneva menetluse käigus), ta täiendavaid tähtaegu ei anna. Eelnõus minnakse edasi kitsa kohaldamisalaga. Kaalusime mõlema variandi plusse ja miinuseid ja jõudsime seisukohale, et laia kohaldamisala puhul, st juhul, kui taotlusi ilmselgelt põhjendamatu nõude kiirendatud korras rahuldamata jätmiseks saaks esitada kõigis tsiviilasjades, on oht, et taotluste hulk, millega kohus peaks tegelema, saaks olema ettenägematult suur. On selge, et üldjuhul kostja tunneb, et tema vastu esitatud nõue on ilmselgelt põhjendamatu, samuti võib taotluste esitamine olla kostja menetlusstrateegia. Kui taotlusi esitatakse ettenägematult ja koormavalt palju, on kohtul ka suurem võimalus eksida.
5.	4. Avaliku huvi sisustamine 4.1. Senini on seadusandja hoidunud avaliku huvi skoobis olevate teemaderingi loetelust, kuna avalikku huvi ei ole võimalik ammendavalt defineerida ning loetelu kehtestamine võib kaasa tuua uusi vaidlusi mõne avaliku huvi kataloogi kuulumise või mittekuulumise kohta. Senine kohtupraktika on lähtunud pigem välistamisest ning leidnud, et tuleb tuvastada hoopis avaliku huvi puudumine. <i>Ajakirjandusel on ajakirjandusvabaduse olemusest tulenevalt lai otsustusvabadus avalikku huvi puudutava teemaderingi määratlemisel. Avaliku huvi puudumist võiks sedastada näiteks juhul, kui avaldatakse eraelu detaile, mis kuidagi ei seonu avaliku huviga ega aita kaasa ühiskondlikule debatile. Sealjuures peaks avalik huvi puuduma</i>	Arvestatud osaliselt Avalikku huvi pakkuv küsimus direktiivi tähenduses on direktiivi operatiivosas defineeritud ja tuleb üle võtta. Eelnõu tekst muudetud, et oleks selge, et tegemist ei ole ammendava loeteluga.

⁶ Siinjuures viitame SLAPP Direktiivi ingliskeelsele tekstile, mis artiklis 11 kasutab väljendit *shall ensure that courts and tribunals may dismiss*, mis on kasutusel pigem hagi läbivaatamata jätmise kui rahuldamata jätmise kohta.

	<i>täielikult ja ilmselgelt, sest vastasel juhul saaks täitevvõim riikliku järelevalve käigus liiga suures ulatuses otsustada, millistel teemadel võib ajakirjandusväljaanne kirjutada ja millistel mitte.⁷</i> 4.2. SLAPP Direktiiv ei pane liikmesriikidele kohustust kehtestada avaliku huvi skoobis olevate teemade loetelu ei ammendavalt ega mitteammendavalt, ning avaliku huvi tõlgendamisel ei ole SLAPP Direktiivist lähtumine keelatud. Küll aga peab EML ohtlikuks kehtestada avaliku huvi teemadering TsMS-s, mis pärsiks ajakirjandusvabaduse teostamist teemaderingi laiendamisel, täpsustamisel või sisustamisel. 4.3. Seega teeb EML ettepaneku loobuda eelnõu § 406² lõikes 3 sätestatud loetelust ning avalikku huvi mitte sisustada, vaid jätta see iga kord kohtu otsustada.	
6.	5. Avalikus elus osalemise takistamiseks esitatud „hagi“ vs „kuritarvituslik kohtumenetlus“ 5.1. Eelnõus kasutatakse paralleelselt ja osaliselt kattuvate tähendustega mõisteid „avalikus elus osalemise takistamiseks esitatud hagi“ (§ 406²) ja „avalikus elus osalemise takistamiseks algatatud kuritarvituslik kohtumenetlus (§ 406³)“. 5.2. Eelnõu 406² määratleb hagi objektiivsete tunnuste kaudu (seisukoha võtmine, avalik huvi), aga eelnõu § 406³ seob kuritarvituslikkuse hageja peamise eesmärgiga (subjektiivne element). 5.3. Eelnõust jääb ebaselgeks, kas kõik avalikus arutelus osalemise takistamiseks esitatud hagi on ka kuritarvituslikud, ning mis vahe on kuritarvitusliku hagi esitamisel ja menetlusõiguste pahausksel kasutamisel (TsMS § 200 lg 1). EML hinnangul võiks TsMS § 200 lg-t 2 täiendada ning lisada sinna menetlusõiguste kuritarvituste nimistusse ka vaigistamishagide esitamise. Võimalik on TsMS § 200 täiendada eraldi lõikega menetlusõiguste	Arvestatud osaliselt, selgitatud Esmalt märgime, et eelnõu mõisteid muudetud, kasutatakse mõisteid „avalikus arutlus osalemisest tulenevalt esitatud hagi“ ja „avalikus arutelus osalemisest tulenevalt algatatud kuritarvituslik kohtumenetlus“. Avalikus arutelus osalemisest tulenevalt esitatud hagi on laiema tähendusega ja säte on seotud ka nt ilmselgelt põhjendamatult nõude rahuldamata jätmise regulatsiooni materiaalse kohaldamisalaga. Iga samas materiaalse kohaldamisalas esitatud põhjendamatult nõue ei tähenda, et tegemist oleks tingimata kuritarvitusliku kohtumenetlusega, st need mõisted täiel määral ei kattu. Mõistete defineerimisel lähtume direktiivist. Direktiivi mõisted, sh avalikus arutelus osalemisest tulenevalt algatatud kuritarvituslik kohtumenetlus tuleb

⁷ Riigikohtu halduskolleegiumi otsus 3-3-1-85-15 punkt 23.

	kuritarvitamise kohta, mis on seotud vaigistamishagide esitamisega. Võimalik on kasutada eelnõu § 406³ ja 406⁴ sõnastust. 5.4. EML leiab, et SLAPP Direktiivi artikli 15 täitmiseks oleks asjakohane TsMS §-i 200 täiendada võimalusega pahauskset menetlusosalist trahvida. Selleks, et heidutus vaigistamishagi esitamisel oleks tõhusam, tasuks kaaluda ka trahvimäära lae tõstmist. 5.5. EML ei näe vajadust kehtivasse TsMS-i täiendava definitsioonina lisada kuritarvituslikku kohtumenetlust, sest see tekitaks täiendavaid vaidluseid kuritarvitusliku olemuse üle ja tekitaks ohu, et kõikidele mittevaralise kahju hagidele, mis puudutavad ebaõigeid faktiväiteid või ebakohaseid väärtushinnanguid, saaks külge kleepida vaigistushagi sildi. 5.6. EML peab vajalikuks veel kord rõhutada, et eelnõu § 406² defineeritud avalikus elus osalemise takistamiseks esitatud hagi definitsiooni alla mahub sisuliselt iga meediaettevõtte vastu esitatud mittevaralise kahju hagi. Seega tekib vaigistamishagi defineerimisel väga suur risk, et meediaettevõtte vastu nõude esitamine muutub võimatuks või vähemalt väga keeruliseks. EML ei soovi alahinnata SLAPP Direktiivi tähtsust, kuid selle ülevõtmisel tuleb siiski lähtuda muuhulgas ka põhiseaduse § 15, mis võimaldab igaühele õiguse pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. SLAPP Direktiivi ülevõtmine ei saa võtta isikutelt ära õigust pöörduda ajakirjanduse vastu kohtusse. EML mure seisneb peamiselt selles, et ebaselge regulatsiooni alusel peetavad vaidlused maksab tulevikus kinni meediaettevõtte ning seetõttu on vaigistushagi täpsem ja selgepiirilisem defineerimine hädavajalik. 5.7. EML ettepanek on defineerida vaigistushagi selgemalt ja kitsapiirilisemalt. Defineerimiseks oleks vajalik erinevate seotud erialaspetsialistide sisuline arutelu.	riigisisesse õigusesse üle võtta. Menetlus luuakse õigusselguse huvides eraldi regulatsioonina. Nõustume, et igaühel on PS § 15 kohaselt õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse ja anti-SLAPP direktiivi ülevõtmine ei saa võtta isikutelt ära õigust pöörduda ajakirjanduse vastu kohtusse. Seetõttu tuleb kohtutel regulatsiooni rakendamisel olla tähelepanelik ja eesmärgipärane, et meetmed ei hakkaks töötama iseenda vastu. Direktiiv tuleb üle võtta selles sätestatud ulatuses, st tagades riigisiseses õiguses vähemalt direktiivis ette nähtud minimaalne kaitse tase.
7.	6. Kohtu selgitamiskohustus ja menetluskohustuse muutmise	Selgitatud

	6.1. TsMS § 230 lg 2, § 392 ja § 351 sisustavad kohtu selgitamiskohustuse. Seega peab kohus igal juhul hagi menetlemise käigus teostama selgitamiskohustust. Vaigistamishagid ei saa irduda üldisest tsiviilkohtumenetluse loogikast, sest vastasel juhul võib juhtuda, et kostjatel tekib kõikide mittevaralise kahju nõuete puhul, mida sisustatakse läbi ebaõigete faktiväidete või ebakohaste väärtushinnangute avaldamise (VÕS § 1046 ja § 1047), soov neid vaigistamishagideks lugeda. Selline võimalus tekitab täiendavaid vaidlusi, sest kohtule tekib täiendav kohustus põhjendada oma seisukohta selles osas, kas tegu on vaigistushagiga või mitte. 6.2. Kuna SLAPP Direktiivi artikkel 8 kohaldub koos riigisisese õigusega, ei saa EML hinnangul eelnõu §-ga 406⁵ võtta hagejalt õigust esitada täiendavaid tõendeid või hagi täpsustada. Eelnõus sätestatud viisil paneb see hageja ebavõrdsesse positsiooni, kus hagejalt võetakse sisuliselt ära võimalus järgida kohtu selgitamiskohustuse täitmisel antud juhiseid.	Direktiiv ei piira kohtu selgituskohustust ega mõjuta hageja õigust esitada täiendavaid tõendeid või hagi täpsustada. Art 8 tähendab, et kui kohus tuvastas, et algatatud kohtumenetlus on kuritarvitustlik, siis ei oma tähendust see, et hageja oma nõuet menetluse käigus muudab või nõudest loobub, kostjal on sellest hoolimata võimalik kasutada direktiivi kaitsemeetmeid.
8.	7. Kokkuvõtteks SLAPP Direktiivi eesmärgiks on kaitsta sõnavabadust ning vaba mõttevahetust ühiskonnas. SLAPP Direktiivi ülevõtmine peaks kaasa tooma vaigistushagide lihtsama ja kiirema lahendamise, mitte täiendavate vaidluste tekkimise. Samas tuleb siiski lähtuda sellest, et vaigistushagi ei ole selgepiiriliselt ja ilmeksimatult eristatav mittevaralise kahju hagidest, mis käsitlevad ebaõigete faktiväidete ja ebakohaste väärtushinnangute avaldamist. Kindlasti ei tohi SLAPP Direktiivi ülevõtmine kaasa tuua eelviidatud hagide menetlemise takistamist ning kohtupidamise kättesaamatuks tegemist nende isikute jaoks, kelle kohta on avaldatud ebaõigeid faktiväiteid ja/või ebakohaseid väärtushinnanguid. EML soovib kaasa rääkida tasakaalustatud ja proportsionaalse eelnõu valmimisel, mis kaitseks nii vaba ajakirjandust kui ka üksikisikut ning tagaks neile kohtupidamisel võrdsed võimalused.	Teadmiseks võetud
Eesti Ajakirjanike Liit		
1.	Eesti Ajakirjanike Liit tänab võimaluse eest kaasa rääkida ajakirjandusvabadusele olulisel teemal ning esitada kommentaare tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõule, millega võetakse üle Euroopa Liidu	Teadmiseks võetud

	SLAPP-vastased menetluslikud meetmed ning arvestatakse Euroopa Nõukogu vastavaid standardeid. Meil on hea meel, et eelnõus laiendatakse piiriülest direktiivi ka kodumaistele vaigistushagidele. Positiivne on lähenemine, mis võimaldab kohtutel hinnata kuritarvituslikku kohtumenetlust paindlikult ning võtta arvesse ka muid asjakohaseid asjaolusid, mis ei ole ammendavalt loetletud. Samuti on tervitav lahendus, mis võimaldab kuritarvitusliku kohtumenetluse sihtmärgiks langenud isikutel taotleda kahju hüvitamist oma riigi kohtutes ka piiriülestes olukordades.	
2.	Samas teeb meile muret, et seadusesse on üle võetud vaid direktiivis loetletud vaigistushagi tunnused, samas kui Euroopa Nõukogu soovitudes toodud laiemad tunnused on jäetud üksnes seletuskirja. Seletuskirja roll protseduurilise seaduse rakendamisel on aga paratamatult piiratud. Peame vajalikuks, et kohtu käsutuses oleks võimalikult mitmekülgne tunnuste kogum, kusjuures kõik tunnused ei pea ilmnema ühel hagil korraga. Eriti soovitame kaaluda selgemat tähelepanu juhtumitele, kus esineb märkimisväärne võimu tasakaalustamatus poolte vahel, samuti olukordadele, kus hagi on suunatud üksikisikute vastu, kuigi vaidlustatud tegevuse eest vastutab tegelikult organisatsioon (näiteks meediaorganisatsioon). Samuti aitaks vaigistushagisid paremini tuvastada võimalus arvestada juhtumitega, kus hageja esitatud argumendid on osaliselt või täielikult alusetud, ilma et see seaks kahtluse alla õiguse pöörduda kohtusse.	Teadmiseks võetud, selgitatud Eelnõuga võetakse üle indikaatorid sellisel kujul, nagu EL liikmesriigid on siduva õigusakti menetluses kokku leppinud. Oleme seisukohal, et sellisel kujul on tingimused tasakaalus. Võimu tasakaalustamatus iseenesest eraldiseisva tegurina ei saa olla kuritarvitusliku kohtumenetluse indikaator, kuivõrd kõigil isikutel – ka mõjukatel – on õigus oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda. EN soovitude indikaatorid on direktiivi indikaatoritega hõlmatud, ka võimu tasakaalustamatusele on eelnõu mõistes sõnaselgelt viidatud. Samuti on indikaatoritega hõlmatud ülemäärased nõuded. Igasugune põhjendamatu nõue samas ei saa olla kuritarvituslikkuse indikaator, kohtus lahendatakse eraõiguslikke vaidlusi, kohtumenetluses nõude rahuldamata jätmine ei saa olla iseseisev kuritarvituslikku indikaator, menetlusosalisel tuleb põhjendada ja tõendada oma väiteid, see on hagimenetluse üldine põhimõte.
	Kuigi Eesti põhiseadus tagab kõigile õiguse pöörduda oma õiguste kaitseks kohtusse, aitaks ajakirjanike töö kvaliteeti ja avalikkuse huvide paremat teenimist oluliselt see, kui selgete vaigistushagi tunnuste ilmnemisel oleks võimalik kohtuasjast kiiremini vabaneda. Seetõttu leiame, et varajase tagasilükkamise mehhanism vajab tugevdamist.	Teadmiseks võetud, selgitatud Direktiivi kohaselt tuleb ilmselgelt põhjendamatu nõude kohta teha pärast asjakohast läbivaatamist <i>res judicata</i> mõjuga kohtuotsus. See tähendab, et vaidlus tuleb

	Euroopa standardite kohaselt on just varajane ja tõhus menetluslik filter SLAPP-ide ennetamisel keske tähtsusega, et vältida sihtmärgiks langenud isikute ebavajalikku ajakulu, rahalist koormust ja heidutavat mõju avalikus elus osalemisele.	lahendada sisuliselt, samas nõudes samade poolte vahel samal alusel hiljem uuesti kohtusse pöörduda ei saa. Sellise lahendi tegemine on võimalik pärast asjakohast läbivaatamist, mis reguleeritakse §-s 333 ² . Lõikes 2 nähakse ette otsuse tegemise eeldused ja lõikes 1 kiirendatud menetlus.
	Kuna meil endal puudub jurist ning vahendid juristi palkamiseks, palusime kommentaari koostamisel abi Euroopa Nõukogu vastava valdkonna eksperdilt. Meie andmetel on Justiitsministeerium nendega juba kontaktis olnud ning eksperdi esmased tähelepanekud on teile ka edastatud.	Teadmiseks võetud, selgitatud Tõenäoliselt tingituna eestikeelsest eelnõust ekslikust arusaamisest ja Eesti õiguse mitte tundmisest olid esialgse arvamuse seisukohad ekslikud, kommentaarid esialgsele arvamusele on EN eksperdile edastatud.
	Kokkuvõttes leiame, et eelnõu loob olulise aluse SLAPP-vastaste meetmete rakendamiseks Eestis, kuid selle praktilise tõhususe tagamiseks oleks vajalik varajase tagasilükkamise mehhanismi tugevdamine, näitajate rolli selgem määratlemine ning Euroopa Nõukogu soovitusel toodud praktiliste elementide põhjalikum arvestamine	Teadmiseks võetud.
Vandeadvokaat Anna-Riin Brett		
1.	<u>Arbitraaži välistus.</u> Direktiivi 2024/1069 artikli 2 järgi ei kohaldata direktiivi vahekohtu/arbitraaži asjades. Kuivõrd tegemist on olulise välistusega, siis võiks selle osas täiendada seletuskirja ja, kui asjakohane, eelnõud.	Arvestatud, seletuskirja täiendatud
2.	<u>Riigisestele menetlustele meetmete kohaldamine.</u> Direktiivi kohaldamisala on piiratud piiriülese mõjuga tsiviilasjadega, nagu nähtub direktiivi artiklitest 1, 2 ja 5 ning põhjendustest 17, 19 ja 30. Euroopa Liidu seadusandja on pidanud piiriülese mõju elementi kvalitatiivselt eristavaks tunnuseks, mis õigustab eraldi menetluslike kaitsemeetmete kehtestamist. Sellised juhtumid ei ole objektiivselt samas olukorras riigisestse tsiviilvaidlustega, mistõttu ei saa neid võrdsuspõhiõiguse tähenduses käsitada võrreldavate olukordadena. Eelnõu seletuskirjas põhjendatakse direktiivist tulenevate menetluslike erisuste laiendamist riigisestele juhtumitele mh viitega diskrimineerimise keelule. Võrdsuspõhiõigus on lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigus, mille riive on põhiseadusega vastuolus juhul, kui ebavõrdseks kohtlemiseks puudub mõistlik ja asjakohane põhjus (nt RKPJKo 18.12.2019, 5-19-42/13 , p 56). Kui seadusandja hinnangul on direktiiv vastuolus diskrimineerimiskeeluga, oleks see küsimus tõstatatud direktiivi ettepaneku menetlemisel, eriti arvestades, et	Selgitatud, seletuskirja täiendatud Euroopa Liidu toimimise lepingu art 81 kohaselt on EL-il pädevus võtta meetmeid piiriülese toimega tsiviilasjade puhul. Seega ei ole kõnesoleva direktiivi kohaldamisala määramisel tegemist konkreetse küsimuses tehtud poliitilise otsustustega selle kohta, et kaitset väärivad üksnes need olukorrad, kus kuritarvitustlik menetlus algatati või ilmselgelt põhjendamatu nõue esitati sellises olukorras, mis on direktiivi piiriülese mõju määratluse kohaldamisalas. Euroopa Liidu anti-SLAPP paketi, samuti Euroopa Nõukogu anti-SLAPP soovitusel eesmärk on pakkuda kaitset kõigile, keda kurnatakse

	diskrimineerimiskeeld on sätestatud ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 21. Vabariigi Valitsuse seisukohtades direktiivi ettepaneku kohta ei ole toodud välja, et direktiiv või selle piiratud kohaldamisala oleks vastuolus diskrimineerimiskeeluga. Eesti on avaliku konsultatsiooni käigus väljendanud, et Eestis ei ole tuvastatud süstemaatilisi pahatahtlikke strateegilisi hagsid ajakirjanike või muude avalikus huvis tegutsevate isikute vastu ning et SLAPP-hagide vastaste meetmete loomisesse tuleb suhtuda ettevaatlikult. Sama mõtet korratakse ka eelnõu seletuskirjas. Kui seadusandja peab vajalikuks reguleerida riigisiseseid menetlusi, siis tuleks seletuskirja selle vajalikkuse ja eesmärgi osas täpsustada/täiendada.	kohtumenetlustega nende vaigistamise eesmärgil, seda nii piiriülestes kui ka riigisisestes olukordades.
3.	<u>Juriidilise isiku õiguste kaitse tagamine.</u> Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et direktiivi ettepaneku seletuskirjas selgitati, et muuhulgas peetakse silmas ka juriidilise isiku mittevahalise kahju ja kohtumenetluse tõttu tekkinud mittevahalise kahju hüvitamist ning liikmesriikidel tuleb ette näha, et kohtutel on võimalus määrata üldsuse osalemise vastase kuritarvitusliku hagi esitanud poolele tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi (seletuskirja lk 9 „Õiguskaitsevahendid“). Kuigi VÕS ei välista selgelt juriidilisele isikule mittevahalise kahju hüvitamist, siis senise kohtupraktika kohaselt ei ole juriidilisel isikul mittevahalise kahju hüvitamise nõuet (RKTko 09.08.2023, 2-20-5869/87, p 14 ja seal viidatud 27.03.1997 RKTko 3-2-1-35-97: „kuna juriidilisele isikule ei ole omane moraal, seega ei saa ta ka nõuda moraalse kahju hüvitamist.“). Samas kui avalikus elus osalemise takistamiseks algatatud hagide puhul avaldub kahju sageli just mittevahalisel kujul, eriti kui arvestada hüvitise preventioonifunktsiooni. Viimast ei saa vahalise kahju hüvitise suuruse juures arvestada. Selline olukord seab juriidilised isikud, sealhulgas meediaväljaanded ja vabaühendused, ebasoodsamasse olukorda. Seega tekib küsimus, kas eelnõuga on tagatud juriidilistele isikutele tegelikult samaväärne kaitse võrreldes füüsiliste isikutega, mida on direktiiviga silmas peetud. Siin võib tõusetuda ka küsimus võimalikust diskrimineerimisest, kui direktiivi kohaldamisalasse kuuluva kahju hüvitamise nõude esitamisel võib olla juriidiline isik võimalik nõuda mittevahalise kahju hüvitamist (tuginedes riigisisese õiguse tõlgendamisele kooskõlas direktiiviga ja lähtudes direktiivi eelnõu seletuskirjast), kuid muudel juhtudel juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamist tänase kohtupraktika järgi reeglina ei jaatataks. Eelneva tõttu võiks juriidilise isiku mittevahalise kahju hüvitamise temaatikat seletuskirjas ja, kui asjakohane, eelnõus täiendada.	Eesti lähenemine uute direktiivide ülevõtmisel on viimastel aastatel lähtunud pigem põhimõttest mitte minna kaugemale Euroopa Liidu direktiivides selgelt soovitud. Samuti on leitud, et ei ole sobiv kasutada direktiivi ülevõtmisel nõ <i>goldplatingut</i> (direktiiv võetakse üle ettenähtust suuremas mahus ja/või osaliselt lahendades siseriiklike teemaga seostatavaid probleeme). Ülevõetava direktiivi art 15 ütleb, et liikmesriigid tagavad, et kuritarvituslikku avalikus elus osalemise vastast kohtumenetlust menetlevad kohtud võivad määrata menetluse algatanud poolele mõjusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või võtta tema suhtes muid sama mõjusaid asjakohaseid meetmeid, sealhulgas kahju hüvitamine või kohtuotsuse avaldamine, kui see on riigisiseses õiguses ette nähtud. JDM hinnangul ei ole SLAPP direktiiv (ega eelpool tsiteeritud lõplikus direktiivi tekstis olev säte) mõeldud selleks, et ühtlustada liikmesriikide materiaalset võlaõigust sh kahjuhüvitusõigust. Konkreetset vahendit, kuidas korraldada asjakohaseid meetmeid sh kahju hüvitamist, on jäetud väga laialt liikmesriikide õiguse hooleks. Kindlasti ei ütle direktiiv seda, et liikmesriik peab võimaldama juriidilise isiku jaoks mittevahalise kahjuhüvitusnõude esitamist. Klassikaline võlaõigus on

		jätakuvalt detailides jäetud liikmesriikide reguleerida ning on paratamatult kinni konkreetse liikmesriigi traditsioonides ja õiguspraktikas. Juhul, kui Euroopa Liidul oleks olnud väga selge soov tekitada juriidilisele isikule kahju tekitamise küsimuses ühtne reeglistik, oleks olnud võimalik direktiivi läbirääkimiste käigus seda teemat paremini adresseerida, luues selle kohta konkreetse, liikmesriigi materiaalõigust ühtlustava normi. Esialgne direktiivi eelnõu tekst oli nt kahjuhüvitusküsimuses konkreetsem, määrares, et liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et füüsilisel või juriidilisel isikul, kes on kandnud kahju üldsuse osalemise vastase kuritarvitusliku hagi tõttu, on võimalik nõuda kahju täielikku hüvitamist ja saada selle eest täielikku hüvitist. Selline tekstiversioon aga kõneluste käigus poolehoidu ei leidnud ning lõpptulemuseks jäi üldisem norm, mis hõlmas väga erinevaid meetmeid üldistatud kujul. Sellest veel kaugemale minnes oleks teoreetiliselt saanud leppida kokku soovitud reegleid ka Euroopa Liidu määrusena. Selline lähenemine oleks direktiivi asemel taganud veel täielikuma ühtluse. Kuivõrd praktikas aga emba-kumba varianti ei kasutatud, võib järeldada, et lõplik seadusandjate tahe oli ikkagi see, et liikmesriikides oleks toimiv kahjuhüvitussüsteem nende olemasoleva võlaõiguse raames. Iseenesest ei ole tegu ka esimese direktiiviga, mis näeb ette, et liikmesriikidel peab olema paigas adekvaatne (mh tsiviilõiguslik) kahjude korvamise süsteem. See aga ei ole ka varasemalt automaatselt tähendanud võlaõiguse muudatusi. Lisaks võib märkida, et Eesti võlaõigusseaduse sõnastus tõesti ei välista sõnaselgelt mittevaralise kahjuhüvitusnõude esitamist juriidilise isiku poolt – ehkki
--	--	--

		samas on kohtupraktika selle võimaluse eitamises olnud läbi aastate järjepidev. Riigikohus on nentinud, et (RKTko 09.08.2023, 2-20-5869/87) kuivõrd juriidilisele isikule ei ole omane moraal, seega ei saa ta ka nõuda moraalse kahju hüvitamist. Siiski ei tähenda see seda, et praktika ei võiks tulevikus muutuda ning konkreetsete kaasuste lahendamisel on kohtul alati võimalik arvesse võtta ka käesolevat direktiivi, kui ta peaks leidma, et just seoses taoliste hagidega seoses on vajalik eriline lähenemine. Samas tuleb nõustuda sellega, et tegelikkuses oleks raske põhjendada, miks just SLAPP nõuded tingiksid erandlikku lähenemist kahjude hüvitamisele, aga mingite muude nõuete puhul taoline võimalus puuduks. Juriidilise isiku õigus mittevaralise kahju hüvitamisel on põhimõtteline deliktiõiguse küsimus. Kui tekitada küsimus sellise õiguse laiendamisest väljapoole direktiivi rakendusala, on selge, et tegu oleks murrangulise reformiga. Olukorras, kus JDM hinnangul direktiiv sellist kohustust ette ei näe (ei kitsamas ega laiemas mahus), ei pea ministeerium võimalikuks sellist reformi direktiivi ülevõtmisega siduda.
4.	<u>Vahe- ja osaotsuse regulatsiooni kaalumine.</u> Ilmselt põhjendamatu nõude rahuldamata jätmise regulatsioon võib olla lähedane kehtivale vaheotsuse institutsioonile (hetkel piiratud raha saamise menetlusega, ka üks kuritarvitusliku menetluse tunnuseid on ülemääraste kahjunõuete esitamine). Samuti võimaldab kehtiv õigus teha osaotsuse juhul, kui menetlusse esitatud üks nõutest või osa nõudest on lõplikult otsustamiseks valmis. Seletuskirja võiks täiendada selgitusega, miks olemasolevad meetmed ei ole eesmärgi saavutamiseks sobivad (sh nende täiendamisel).	Arvestatud, seletuskirja täiendatud.